

Folketingets Ombudsmands arbejde med ligebehandling af mennesker med handicap – 2011

REDEGØRELSE

Dok.nr. 12/02963/LF

Indholdsfortegnelse

1.	Indledning.....	4
2.	Behandlingsmåder	4
3.	FN's handicapkonvention – og herunder den særlige overvågningsfunktion, jf. konventionens artikel 33, stk. 2 og 3.....	5
4.	Tilbagemeldinger fra ministerierne mfl.....	7
	Artikel 4 – Generelle betingelser.....	9
	Artikel 5 – Lighed og ikke-diskrimination	15
	Artikel 7 – Børn med handicap.....	16
	Artikel 8 – Bevidstgørelse	16
	Artikel 9 – Tilgængelighed	17
	Artikel 11 – Risikosituationer og humanitære nødsituationer	25
	Artikel 12 – Lighed for loven	25
	Artikel 13 – Adgang til retssystemet	25
	Artikel 14 – Frihed og personlig sikkerhed.....	26
	Artikel 16 – Frihed for udnyttelse, vold og misbrug	26
	Artikel 17 – Beskyttelse af personlig integritet	27
	Artikel 18 – Retten til at færdes frit og til statsborgerskab	27
	Artikel 19 – Retten til et selvstændigt liv og til at være inkluderet i samfundet.....	28
	Artikel 20 – Personlig mobilitet.....	29
	Artikel 21 – Ytrings- og meningsfrihed samt adgang til information	30
	Artikel 22 – Respekt for privatlivet	31
	Artikel 23 – Respekt for hjemmet og familien	31
	Artikel 24 – Uddannelse	32
	Artikel 25 – Sundhed.....	39
	Artikel 26 – Habilitering og rehabilitering	40
	Artikel 27 – Arbejde og beskæftigelse	43
	Artikel 28 – Tilstrækkelig levestandard og social tryghed.....	46
	Artikel 30 – Deltagelse i kulturlivet, rekreative tilbud, fritidsaktiviteter og idræt	46
	Artikel 31 – Statistik og dataindsamling	47
	Artikel 32 – Internationalt samarbejde	50
	Artikel 33 – National gennemførelse og overvågning	51
	Artikel 49 – Tilgængeligt format	51
5.	Kulturarvsstyrelsen	52
6.	Møder.....	52

---

7. Egentlige handicaptilgængelighedsinspektioner.....	53
8. Inspektionsvirksomhed bortset fra de egentlige handicaptilgængeligheds- inspektioner.....	56
9. Konkrete/generelle sager.....	56
10. Folketingets Ombudsmands arbejde – virkning af bedømmelsesgrundlag.....	65
11. Underretning	66

---

1. Indledning

Folketinget bad ved beslutningsforslag af 2. april 1993 (B 43) Folketingets Ombudsmand om at "følge udviklingen i ligebehandlingen og eventuelt meddele påtale, hvor dette er muligt inden for ombudsmandsembedets kompetence".

I Folketingets Ombudsmands beretning for 2007, s. 727, er der redegjort for embedets arbejde med ligebehandling af mennesker med handicap på følgende måde:

"Der er primært tale om at Folketingets Ombudsmand i overensstemmelse med den ovennævnte folketingsbeslutning søger at foretage en overordnet overvågning af området på forskellige måder. Der er rejst flere generelle egen drift-sager på området. (...) Og der er et løbende samarbejde med Center for Ligebehandling af Handicappede [nu Det Centrale Handicapråd] og De Samvirkende Invalideorganisationer [nu Danske Handicaporganisationer].

I forbindelse med den almindelige inspektionsvirksomhed er opmærksomheden også rettet mod handicaptilgængelighed. Specielt de gennemførte egentlige handicaptilgængelighedsinspektioner har ført til konkrete resultater og en øget opmærksomhed om disse spørgsmål.

Folketingets Ombudsmand afgiver fra år 2007 en årlig redegørelse til Folketinget om hvad Folketingets Ombudsmand har foretaget sig på grundlag af folketingsbeslutningen af 2. april 1993. Redegørelsen offentliggøres bl.a. på Folketingets Ombudsmands hjemmeside og i årsberetningen (...)."

Der er senest afgivet redegørelse af 20. juli 2011 om arbejdet på området i 2010.

2. Behandlingsmåder

Folketingets Ombudsmands arbejde på området for ligebehandling af mennesker med handicap sker på mange forskellige måder: ved behandlingen af konkrete klagesager, ved behandlingen af konkrete sager rejst af egen drift, ved egen drift-sager af mere generel karakter, ved kontakt til handicaporganisationer, ved kontakt med offentlige myndigheder, ved at følge med på området og ved foredragsvirksomhed.

Arbejdet sker også ved samarbejde med Institut for Menneskerettigheder i forbindelse med instituttets udførelse af opgaven som særlig overvågningsfunktion efter FN's handicapkonventions artikel 33, stk. 2. Se nærmere nedenfor under punkt 3.

Et væsentligt bidrag til den årlige redegørelse er, at Folketingets Ombudsmand fra alle ministerier modtager en tilbagemelding om, hvad der er sket eller sker med hensyn til regeringens handicappolitiske initiativer. Social- og Integrationsministeriet står for at indhente og bearbejde disse tilbagemeldinger.

Endelig omfatter Folketingets Ombudsmands arbejde på området også inspektioner, og navnlig de egentlige handicaptilgængelighedsinspektioner af offentlige bygninger mv.

Rapporter om handicaptilgængelighedsinspektioner kan læses på Folketingets Ombudsmands hjemmeside, www.ombudsmanden.dk.

Med henblik på at styrke Folketingets Ombudsmands arbejde på området har institutionen med virkning fra den 1. juli 2011 ansat en handicapkonsulent (på deltid). Den pågældende har siden 2009 deltaget i Folketingets Ombudsmands handicaptilgængelighedsinspektioner. Under inspektionerne har han som kørestolsbruger kunnet tydeliggøre de problemer, som en kørestolsbruger møder under færd i en offentlig bygning eller det offentlige rum. Med ansættelsen har Folketingets Ombudsmand fået mulighed for – i videre udstrækning end hidtil – at trække på den pågældendes almene viden og erfaring på området for ligebehandling af mennesker med handicap.

3. FN's handicapkonvention – og herunder den særlige overvågningsfunktion, jf. konventionens artikel 33, stk. 2 og 3

FN-konventionen af 13. december 2006 om rettigheder for personer med handicap blev den 13. juli 2009 – med Folketingets samtykke indhentet den 28. maj 2009 – ratificeret af Danmark, og konventionen blev den 15. september 2009 bekendtgjort i Lovtidende (bekendtgørelse nr. 35 af 15. september 2009).

Om handicapkonventionens nærmere indhold, se (også) Institut for Menneskerettigheders særlige hjemmeside (www.handicapkonvention.dk), hvor konventionens artikler er gengivet og kommenteret. Det er instituttets plan med hjemmesiden, at siden løbende skal opdateres, og at den på længere sigt skal indeholde undersøgelser og afgørelser om de enkelte artikler.

Handicapkonventionens artikel 33, stk. 2, forpligter deltagerstaterne til

”at opretholde, styrke, udpege eller opstille rammer, herunder, hvor det er hensigtsmæssigt, en eller flere uafhængige funktioner, med henblik på at fremme, beskytte og overvåge gennemførelsen af denne konvention”.

I bestemmelsen er det endvidere angivet, at deltagerstaterne ved udpegelsen eller oprettelsen af en sådan funktion skal tage hensyn til ”principperne vedrørende nationale menneskerettighedsinstitutioners status” – de såkaldte Paris-principper.

Efter konventionens artikel 33, stk. 3, skal det civile samfund, navnlig personer med handicap og deres organisationer, inddrages og ”deltage fuldt ud” i overvågningsprocessen.

Med henblik på at opfylde forpligtelsen i artikel 33, stk. 2, fremsatte Socialministeriet den 4. november 2010 et beslutningsforslag – B 15 – om fremme, beskyttelse og overvågning af gennemførelsen af FN's konvention om rettigheder for personer med handicap. Med beslutningsforslaget pegede Socialministeriet som handicapkoordinerende ministerium på Institut for Menneskerettigheder som den myndighed, der skulle varetage denne særlige overvågningsfunktion. Beslutningsforslaget havde forinden været sendt til høring hos de relevante myndigheder og organisationer – herunder Danske Handicaporganisationer – og blev vedtaget af Folketinget den 17. december 2010.

Som en konsekvens af vedtagelsen af beslutningsforslaget blev Center for Ligebehandling af Handicappede nedlagt ved årets udgang. Cirka halvdelen af centerets medarbejdere blev samtidig overført til Institut for Menneskerettigheder, mens den anden halvdel blev overført til et nyoprettet sekretariat for Det Centrale Handicapråd. Rådet fik endvidere i 2011 en ny sammensætning og nye opgaver.

Under henvisning til kravet i handicapkonventionens artikel 33, stk. 3, om inddragelse og deltagelse af repræsentanter på handicapområdet i overvågningsprocessen er der i lov nr. 553 af 18. juni 2012 (Lov om Institut for Menneskerettigheder – Danmarks Nationale Menneskerettighedsinstitution) indsat en bestemmelse om, at mindst ét af de 13 medlemmer i institutionens bestyrelse skal udpeges efter indstilling fra paraplyorganisationen Danske Handicaporganisationer. Loven, der træder i stedet for lov nr. 411/2002 (om etablering af Dansk Center for Internationale Studier og Menneskerettigheder), træder i kraft den 1. januar 2013. Der henvises til lovens § 3, stk. 4, jf. stk. 2.

Det Centrale Handicapråd og Folketingets Ombudsmand er i forarbejderne til beslutningsforslag B 15 nævnt som samarbejdspartnere for Institut for Menneskerettigheder i forbindelse med udførelsen af opgaven som særlig overvågningsfunktion efter handicapkonventionens artikel 33, stk. 2.

Se også nedenfor under punkt 8 om møder.

4. Tilbagemeldinger fra ministerierne mfl.

Social- og Integrationsministeriet har i redegørelse af 27. juni 2012 om handicappolitiske initiativer gennemgået de initiativer, som er iværksat på de enkelte ministerområder. Alle ministerier er blevet hørt. Nedenfor omtales de enkelte besvarelser; nogle af initiativerne kan ikke alene henføres til 2011.

Jeg har som udgangspunkt medtaget alle besvarelserne, således som jeg har modtaget dem fra Social- og Integrationsministeriet. Der er således ikke foretaget en egentlig bearbejdelse af materialet fra min side. Enkelte besvarelser, der eksempelvis ikke har vedrørt 2011, eller som er holdt i meget generelle vendinger, er dog blevet strammet op eller udeladt, jf. også indholdet af Social- og Integrationsministeriets brev af 23. februar 2012 (se lige nedenfor).

Redegørelsen er disponeret sådan, at de forskellige initiativer (så vidt muligt) er henført til de enkelte artikler i FN's konvention om rettigheder for personer med handicap. Mange af initiativerne indeholder imidlertid flere forskellige elementer. Af hensyn til overskueligheden er de enkelte initiativer i videst muligt omfang kun rubriceret under én artikel; den, som det enkelte ministerium har vurderet, passer bedst.

Bidragene er indhentet ved Social- og Integrationsministeriets brev af 23. februar 2012 til alle ministerier. Brevet har følgende indhold:

”Anmodning om bidrag til årlig redegørelse fra Folketingets Ombudsmand

Folketinget har ved to folketingsbeslutninger – senest i 2010 – bedt Folketingets Ombudsmand om at følge udviklingen i ligebehandling af mennesker med handicap. Folketingets Ombudsmand afrapporterer sit arbejde på dette område i en årlig redegørelse til (bl.a.) Folketinget.

Sådanne årlige redegørelser er afgivet siden 2007. Redegørelserne offentliggøres på Folketingets Ombudsmands hjemmeside (www.ombudsmanden.dk) og i øvrigt også i Folketingets Ombudsmands årlige beretning til Folketinget. Redegø-

relserne er fra 2009 systematiseret sådan, at de enkelte bidrag fra ministerierne og styrelserne er angivet under de relevante artikler i FN's handicapkonvention.

En væsentlig del af denne redegørelse er oplysninger om, hvad de enkelte ministerier og styrelser har foretaget på området i det forløbne år (nu 2011).

Som handicapkoordinerende ministerium står Social- og Integrationsministeriet for at indhente bidragene fra de enkelte ministerier og styrelser. Social- og Integrationsministeriet anmoder derfor om at modtage bidrag til redegørelsen for 2011 senest tirsdag den 1. maj 2012.

Bidragene kan for eksempel være nye bestemmelser i love og bekendtgørelser, nye vejledninger, projekter, undersøgelser, publikationer mv. Bidragene skal som udgangspunkt angå initiativer, der er taget i 2011, og kun nye initiativer eller aktiv videreførelse af allerede igangsatte initiativer. Det kan være milepæle i flerårige satspuljeprojekter, som eksempelvis Social- og Integrationsministeriets ADHD-projekt, hvor der blev udmøntet initiativer i 2011, som kan henføres specifikt til 2011.

Social- og Integrationsministeriet er opmærksom på, at denne afgrænsning både tidsmæssigt og initiativmæssigt kan være vanskelig, og der er derfor som nævnt kun tale om et udgangspunkt.

Formålet med at følge strukturen i FN's handicapkonvention er (også), at Folketingets Ombudsmands redegørelse kan benyttes som opsamling af alle de initiativer, der udgør den løbende implementering af handicapkonventionens forpligtelser. Handicapkonventionen kan læses på:

<http://www.sm.dk/Temaer/sociale-omraader/Handicap/handicappolitik/FN-Handicapkonvention/Documents/FN-konventionen-om-rettigheder-for-personer-med-handicap.pdf>

Vedlagt er en skabelon, som Social- og Integrationsministeriet anmoder de enkelte ministerier om at returnere med deres bidrag. Det enkelte ministerium forudsættes at svare samlet for den pågældende koncern.

I skabelonen gengives artikler i konventionen, og Social- og Integrationsministeriet beder om, at de enkelte ministerier rubricerer deres bidrag under de artikler, hvor de passer bedst. (...).”

Følgende ministerier er kommet med bidrag:

- Forsvarsministeriet
- Finansministeriet
- Transportministeriet
- Klima-, Energi og Bygningsministeriet
- Miljøministeriet
- Ministeriet for Børn og Undervisning
- Ministeriet for Kirke og Ligestilling
- Justitsministeriet
- Erhvervs- og Vækstministeriet
- Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri
- Beskæftigelsesministeriet
- Social- og Integrationsministeriet
- Udenrigsministeriet
- Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter
- Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser
- Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse
- Kulturministeriet

Artikel 4 – Generelle betingelser

Social- og Integrationsministeriet har oplyst følgende:

Analyse af indsatsen for blinde og stærkt svagsynede

Med satspuljeaftalen for 2011 blev der nedsat en tværministeriel arbejdsgruppe, der skulle analysere indsatsen for blinde og stærkt svagsynede. Arbejdsgruppen afleverede sin rapport i november 2011. På baggrund af rapporten blev der i satspuljeaftalen for 2012 afsat midler til en række mindre initiativer på Ministeriet for Børn og Undervisning og Social- og Integrationsministeriets områder, som skal styrke samfundsdeltagelsen blandt blinde og stærkt svagsynede. På socialområdet er følgende initiativer iværksat:

- Kurser for forældre til blinde børn: At være forældre til et barn med synshandicap giver nogle udfordringer, som forældrene til et seende barn ikke har. Kurserne til forældrene skal imødekomme disse udfordringer ved blandt andet at understøtte, at forældrene får rustet barnet til at møde ungdoms- og voksenlivets udfordringer.

- Holdningskampagne: Der iværksættes en holdningskampagne rettet mod gruppen af mennesker med synshandicap med henblik på at give dem lyst til at tage ansvar for deres egen inklusion på arbejdsmarkedet, i samfundslivet mv.
- Fokus på motion og sundhed: Der udvikles og gennemføres et forsøg med kurser og aktiviteter med fokus på motion og sundhed. Kurserne og aktiviteterne er rettet specifikt mod blinde og stærkt svagsynede børn og unge og skal sikre, at målgruppen får viden om og interesse for motion og sundhed.
- Pulje til aktiviteter igangsat af Dansk Blindesamfund: Der er afsat 1,3 mio. kr. til en pulje til aktiviteter igangsat af Dansk Blindesamfund, som skal sikre øget samfundsdeltagelse for målgruppen. Initiativerne koordineres med ovenstående initiativer.
- Midler til opkvalificering af kontaktpersoner til døvblinde: Satspuljekredsen blev i foråret 2011 enige om at afsætte midler til et opkvalificeringsprojekt for gruppen af kontaktpersoner til døvblinde. Projektet skal blandt andet forbedre kommunikationsmulighederne mellem den døvblinde og kontaktpersonen samt give kontaktpersonerne viden om kompensatoriske teknikker og færdigheder.

Psykiatriaftalen for 2011-2014

I forbindelse med udmøntning af satsreguleringspuljen for 2011 for det sociale område blev der indgået en psykiatriaftale for 2011-2014. Psykiatriaftalen skal sikre den fortsatte fremdrift og udvikling i kommunernes sociale indsats over for sindslidende. Det betyder, at sindslidende i højere grad skal støttes i at være i stand til at tage ansvar for egen livssituation og dermed til at leve et selvstændigt liv på egne præmisser med familie, uddannelse, job og netværk. Som en del af Psykiatriaftalen for 2011-2014 igangsættes bl.a. følgende fire udviklingsinitiativer:

- Særforanstaltninger: Der afsættes en central pulje til initiativer, som styrker indsatsen i særforanstaltninger for børn, unge og voksne med sociale vanskeligheder, sindslidelser og handicap. Initiativet vil have fokus på både udredning, den konkrete indsats og organiseringen af indsatsen.
- Udvikling af bostøtte: Bostøtte er et helt central element i indsatsen for, at sindslidende får den fornødne støtte til at opretholde egen bolig og tage et større ansvar for eget liv, herunder sikre opfyldelse af personlig ønsker og mål. Der fokuseres på tre faser:

- Forberedelse til udflytning.
  - Udflytningssituationen.
  - Fastholdelse i egen bolig efter udflytning.
- Sindslidende med misbrug: Sindslidende med et misbrug kan være vanskelige at rumme i de eksisterende tilbud. De falder ofte mellem to stole i forhold til misbrugsbehandlingen og den psykiatriske behandling. Udviklingsinitiativet indeholder to dele:
- For at styrke indsatsen over for sindslidende med misbrug iværksættes et modelprojekt, som integrerer den sociale indsats, misbrugsbehandlingen og indsatsen i behandlingspsykiatrien. Modelprojektet målrettes den del af målgruppen med de sværeste problemstillinger.
  - Der iværksættes et projekt til unge sindslidende med et misbrug. Screeningsprojektet forventes at afdække misbrugere med psykiske vanskeligheder, som ikke før var kendt i socialpsykiatrien, og der er derfor behov for at målrette den sociale indsats til denne gruppe med henblik på, at de kan komme ud af misbruget og mestre de psykiske problemstillinger på anden vis end ved selvmedicinering gennem et stofmisbrug.
- Unge med psykiske vanskeligheder – overgang fra barn til voksen: Der er i 2011 igangsat projekt for unge i alderen 16 til 24 år med psykiske vanskeligheder, der sætter fokus på overgangen fra barn til voksen, både i det kommunale system og for den unge selv. Formålet med projektet er at de unge oplever at få den nødvendige, sammenhængende og helhedsorienterede støtte i det begyndende voksenliv. Projektet skal udvikle en samarbejdsmodel med modelunderstøttende metoder, der skal kunne implementeres i landets kommuner. Derudover skal der udvikles et informationsmateriale rettet både til de unge og til de medarbejdere, der har med unge at gøre. Det skal bl.a. sætte fokus på hvilke rettigheder og pligter, man som ung får, når man bliver myndig, ligesom det skal være medvirkende til at klæde medarbejdere på, der har med de unge at gøre, således de i højere grad bliver i stand til at identificere unge med (begyndende) psykiske vanskeligheder.

Der bliver samlet set afsat i alt 105 mio. kr. fra 2011-2014 til de nævnte fire initiativer.

Projekt Social IKT – fra potentiale til gevinst

Der er af satspuljen for 2012-2015 afsat i alt 20 mio. kr. til "Projekt Social IKT – fra potentiale til gevinst". Formålet med projektet er via social informations- og kommunikationsteknologi at sikre inkludering af mennesker med funktionsnedsættelser i informationsområdet. Børn, unge, voksne, herunder ældre, med funktionsnedsættelser skal med projektet sikres adgang til social informations- og kommunikationsteknologi gennem tilpasning af eksisterende teknologier og eventuelt udvikling og standardisering af nye sociale teknologier, så de er til rådighed og kan anvendes af mennesker med funktionsnedsættelser.

KEK-projektet

Det daværende Socialministerium og KL har i samarbejde gennemført udviklings- og styringsprojektet "Kvalitet, Evidens og Kompetence" (KEK-projektet) på det specialiserede socialområde. I projektet er der udviklet en række redskaber, som kommunerne kan bruge til at forbedre styringen af og kvaliteten i de sociale indsatser over for blandt andre voksne med handicap og børn med handicap.

Redskaberne understøtter det kommunale arbejde på fire centrale områder: Udarbejdelse og implementering af lokale serviceniveauer, styrkelse af sagsbehandlingen, samarbejdet mellem myndighed og leverandør samt udarbejdelse og brug af ledelsesinformation.

Projektet blev afsluttet i 2011 med udgivelsen af en inspirationspjece, der blev sendt til alle landets kommuner, samt lancering af en projekthjemmeside, hvor de udviklede redskaber frit kan hentes og anvendes.

DHUV-projektet

Om Social- og Integrationsministeriets og KL's projekt "Digitalisering af Handicap- og Udsatte Voksneområdet" kan det oplyses, at Voksenudredningsmetoden, der er en sagsbehandlingsmetode til brug på handicap- og udsatte voksneområdet, er færdigudviklet og tilgængelig for landets kommuner. Der er endvidere færdiggjort en it-kravspecifikation, som kommuner kan anvende, når de skal it-understøtte metoden. Endelig har der været iværksat et omfattende arbejde med at udbrede kendskabet til DHUV-projektet og Voksenudredningsmetoden, hvilket har medvirket til, at en stor del af landets kommuner har besluttet at implementere metoden.

Erhvervs- og Vækstministeriet har oplyst følgende:

Portalen Virk.dk

I forbindelse med udviklingen af ny version af den fællesoffentlige erhvervsrettede portal Virk.dk i 2011 har Erhvervsstyrelsen stræbt efter at sikre tilgængeligheden på portalen. I alle faser har der været fokus på at overholde statslige og internationale standarder for tilgængelighed i alle faser. Derved har ministeriet tilstræbt at imødekomme handicapkonventionens artikel 4, litra f og g.

Forsvarsministeriet har oplyst følgende:

Initiativer over for skadede soldater

Under henvisning til, at forsvarets ansatte i nogle funktioner løber en særlig risiko for at komme til skade, er der et særligt fokus på mennesker med handicap i forsvaret. Dette fokus er tidligere i 2011 udmøntet i Veteranpolitikken. Der arbejdes herefter fortsat videre med tiltag og initiativer i relation til handicap. Veteranpolitikken vil blive evalueret i efteråret 2012. Forsvarets Sundhedstjeneste har iværksat eller været medvirkende til at få iværksat følgende:

- Kursus for idrætsledere i forsvaret: Forsvarets Sundhedstjeneste (FSU) arrangerede i samarbejde med Handicapidrættens Videnscenter og DHIF den 19. og 20. januar 2011 et kursus for forsvarets idrætsledere, hvorunder forsvarets 20 idrætsledere fik bibragt indsigt i, hvordan man tilrettelægger idrætsaktiviteter for soldater med fysisk funktionsnedsættelse.
- Sportsdag ved Center for Idræt (CFI) under FSU: Den 11. februar 2011 blev gennemført "Sportsdag ved CFI for sårede soldater". De sårede soldater, som gik til genoptræning på Rigshospitalet, var sammen med deres fysioterapeut inviteret til en anderledes træningsdag. Der blev bl.a. gennemført kostforedrag og diverse idrætsaktiviteter. Denne sportsdag var inspiration til den senere indførte "onsdagstræning" på CFI (se senere).
- "DIF Soldaterprojekt": Danmarks Idræts-Forbund (DIF) har i sit politiske program 2011-2014 bl.a. ønsket at sætte fokus på "idrættens samfundsmæssige og sociale ansvar". Med dette som udgangspunkt har DIF indgået en projektaftale med sine to specialforbund DHIF og Dansk Militært Idrætsforbund (DMI) løbende i perioden fra den 1. april 2011 til den 31. december 2013. Projektets formål er at profilere idrætsstilbud til fysisk skadede soldater, og der er hensat i alt 2,5 mio. kr. til projektet, hvoraf DIF dækker 1,8 mio. kr., mens DHIF og DMI i fællesskab dækker det resterende. Der er i projektet ansat en idrætskonsulent og tilknyttet en kommunikationskonsulent - begge med sæde i DHIF's sekretari-

at. Projektet ledes af en styringsgruppe med repræsentanter fra DIF, DHIF og DMI. I rammen af "DIF Soldaterprojekt" er der siden 1. april 2011 gennemført en lang række initiativer i 2011, herunder bl.a.:

- Indledende kontakt til og samtaler med målgruppen – fysisk skadede soldater.
- Træner og konsulentstøtte til skadede soldaters deltagelse i Copenhagen Marathon 2011, Powerade ½ Marathon 2011 og New York City Marathon 2011.
- "Onsdagstræning" på Center for Idræt (CFI) under FSU. Hver onsdag eftermiddag/aften gennemføres idrætstræning for skadede soldater på CFI. Træningen ledes af idrætskonsulenten fra "DIF Soldaterprojekt" og "Soldaterfysioterapeuten" fra Rigshospitalet. Det vil normalt være her, at den handicappede/skadede soldat for første gang bliver introduceret til idrætsaktiviteter som en del af vejen tilbage mod en "normal" tilværelse. Tilstedeværelsen af fysioterapeuten fra Rigshospitalet tilsikrer, at idrætsaktiviteterne gennemføres på et niveau tilpasset den behandling og genoptræning, som hovedparten af soldaterne fortsat deltager i.
- Deltagelse med et hold af skadede soldater i de uofficielle danske mesterskaber i kørestolsbasket.
- Tre gange afviklet golfarrangement.
- To gange afviklet bueskydningsarrangement.
- Atletikarrangement med landstræneren for handicapatletik.
- Sportskamp på Fuerte Ventura, Spanien, i december med deltagelse af 23 skadede soldater og 17 pårørende til disse.
- Kørestolsbasket på Antvorskov Kaserne i samarbejde med Kamppausekompaniet ved Garderhusarregimentet.
- Gokart på bane i Valby.

Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter har oplyst følgende:

Publikation "Bolignære Byrum"

Ministeriet udgav i november 2011 publikationen "Bolignære Byrum - Universelt design af lommeparker og kvarterpladser, gård- og haveanlæg samt legepladser". Udgivelsen er støttet med byfornyelseslovens forsøgs- og udviklingsmidler og er udarbejdet af Statens Byggeforskningsinstitut, Aalborg Universitet. Med udgangspunkt i universelt design beskriver vejledningen, hvordan de rette valg af belægningsmaterialer, adgangsveje, belysning, skiltning, udstyr, beplantning og produkter kan bidrage til udformning af byrum, der er tilgængelige for alle. I vejledningen er der inspiration fra danske og udenlandske byrum og anvisninger på både generelle og konkrete forhold, der bør overvejes og indarbejdes, for at alle mennesker kan anvende byrum på lige fod uanset funktionsnedsættelse. Målgruppen for vejledningen er de professionelle aktører så

som rådgivende og projekterende arkitekter og landskabsarkitekter samt boligselskaber og de kommunale og øvrige offentlige myndigheder.

Artikel 5 – Lighed og ikke-diskrimination

Ministeriet for Ligestilling og Kirke har oplyst følgende:

Tiltag over for mennesker med handicap

Biskopperne har i 2011 nedsat et udvalg vedrørende folkekirkens arbejde blandt udviklingshæmmede. Det fremgår af udvalgets kommissorium, at medlemmerne ud over biskoppen er repræsentanter fra Kristelig Handicap-forening, Teologisk Pædagogisk Center, en præst og en repræsentant fra LEV. Københavns Stift har desuden udpeget en medarbejder med personlig indsigt og kendskab til området til at deltage i udvalgets møder.

Udvalgets opgave er at kortlægge det arbejde, som gøres af folkekirkens menigheder og folkekirkelige organisationer for og blandt mennesker med udviklingshæmning og andre folkekirkemedlemmer med særlige behov (mennesker med opmærksomhedsforstyrrelser, autisme, multihandicap mv.). Her tænkes især på undervisning, gudstjenester, særlige kirkelige arrangementer og diakonale tiltag. Udvalget skal også fremsætte forslag til, hvordan man kan støtte og udvikle det folkekirkelige arbejde inden for dette område, fx igennem udarbejdelse af materialer, deling af indsigter, erfaringer og andre ressourcer samt uddannelse af præster og sognemedhjælpere mv.

Biskopperne har endvidere nedsat en arbejdsgruppe om dåbsoplæring, og biskopperne har på den baggrund i 2011 afleveret en beretning om dåbsoplæring i folkekirken, herunder indledende konfirmationsforberedelse (børnekonfirmandundervisning) og konfirmationsforberedelse til den daværende kirkeminister.

Beretningen indeholder en række forslag til ændring af de eksisterende ordninger for indledende konfirmationsforberedelse og konfirmationsforberedelse, og den indeholder ligeledes forslag om, at provsterne skal have ansvar for at strukturere og tilrettelægge specialundervisning for børn med særlige behov, der både kan indebære specialhold og støtteundervisning. Beretningen har været sendt i høring i 2011, og det er herefter besluttet at iværksætte forsøg med forslagene i beretningen, således at ét provsti i hvert af landets stifter foretager forsøg med børnekonfirmandundervisning, konfirmationsforberedelse og specialundervisning af børn med særlige behov i den form, som udvalget bag beretningen om dåbsoplæring i folkekirken foreslår.

Forsøgene er iværksat 1. januar 2012, og det er hensigten, at forsøgene skal tjene til at høste praktiske erfaringer i den 2-årige forsøgsperiode.

Artikel 7 – Børn med handicap

Social- og Integrationsministeriet har oplyst følgende:

Afdækning af viden om kostens betydning for børn med ADHD

Med finansiering fra satspuljen har Social- og Integrationsministeriet i 2011 iværksat en afdækning af eksisterende viden om kostens betydning for børn med ADHD. Afdækningen er gennemført af et forskerteam hos Institut for Human Ernæring ved Københavns Universitet i tæt samarbejde med en række børnepsykiatere med særlig viden om ADHD.

Undersøgelsen blev afsluttet i april 2012 med offentliggørelsen af rapporten "Kostens betydning for behandling af ADHD hos børn - En systematisk gennemgang af litteraturen". Med rapporten gives dels et systematisk overblik over eksisterende viden om kostens betydning for børn med ADHD, dels anbefalinger til to områder inden for dette felt, hvor der efter forskernes vurdering vil være perspektiver i at iværksætte ny forskning.

Udenrigsministeriet har oplyst følgende:

FN-stilling som specialist

Danmark finansierer en FN-specialiststilling i UNICEF inden for området børn med handicap.

Artikel 8 – Bevidstgørelse

Social- og Integrationsministeriet har oplyst følgende:

Kampagner om rettigheder for personer med handicap

Der er af satspuljen for 2012 afsat i alt 4 mio. kr. til bevidstgørende kampagner om rettigheder for personer med handicap og styrkelse af handicaporganisationernes arbejde med handicapkonventionen. Midlerne er en opfølgning på, at der af satspuljen for 2009 blev afsat 2 mio. kr. til formidling af rettighederne i FN's handicapkonvention. Heri var der særligt fokus på formidling til personer med udviklingshæmning. Der skal med de nye satspuljemidler etableres en samlet kampagne om handicapkonventionens rettigheder, der omfatter underkampagner om de rettigheder, der knytter sig til forskellige dele af samfundslivet såsom beskæftigelse, uddannelse og kultur- og

fritidsliv. Målgruppen er de handicapgrupper, der ikke tidligere har været omfattet af en målrettet formidling, herunder personer med multiple funktionsnedsættelser, personer med høre- og synshandicap, forældre til børn med handicap mv., men også offentligheden bredt, herunder arbejdsgivere, foreninger og fagpersoner.

Børns holdninger til handicap

Socialstyrelsen har udarbejdet en rapport om "Børns holdninger til handicap". Rapporten er dels en undersøgelse af, hvilke holdninger børn i grundskolens 4 - 6. klasse har til handicap, dels er det en præsentation af resultaterne fra et delprojekt med at ændre børns holdninger i en mere inkluderende retning, som blev nævnt i redegørelsen til Folketingets Ombudsmand fra juni 2011. Rapporten viser, at det er muligt at ændre børns holdninger til handicap i en mere inkluderende retning. Dette er sket ved at gennemføre undervisningsforløb i skolerne, hvor Socialstyrelsen har tilbudt undervisningsmaterialer og gæstelærere af personer med handicap. Erfaringen er, at kombinationen af forskellige undervisningselementer – læse historier, skrive opgaver og det personlig møde – har betydet, at børnenes holdninger på en række områder er ændret markant.

Beskæftigelsesministeriet har oplyst følgende:

Ligebehandlingsnævnets nyhedsbreve og årsberetning

Ligebehandlingsnævnet har i 2011 udsendt tre nyhedsbreve via nævnets hjemmeside med omtale af afgørelser i konkrete klagesager vedrørende diskrimination på grund af handicap. Nævnet har i 2011 endvidere udsendt årsberetning med omtale af alle afgjorte sager i 2010. Beretningen indeholdt også en kort artikel om forskelsbehandling på baggrund af handicap.

Artikel 9 – Tilgængelighed

Finansministeriet har oplyst følgende:

Tilgængelighed til hjemmesider, selvbetjeningsløsninger mv.

Digitaliseringsstyrelsen yder rådgivning og vejledning med henblik på at sikre, at de offentlige myndigheders hjemmesider lever op til den obligatoriske, åbne standard for tilgængelighed, WCAG (Web Content Accessibility Guidelines) på niveau AA. WCAG er en international standard som skal sikre, at hjemmesider er tilgængelige for flest mulige i flest mulige situationer.

I 2011 har Digitaliseringsstyrelsens tilgængelighedsindsats knyttet sig tæt til den fællesoffentlige digitaliseringsstrategi, hvori det blandt andet fastslås, at "de digitale tilbud

til borgere og virksomheder skal være (...) let tilgængelige for fx personer med handicap". Digitaliseringsstrategien vil frem mod 2015 være fokusområde for Digitaliseringsstyrelsens tilgængelighedsindsats. Et af initiativerne i strategien omhandler "Vel-fungerende selvbetjeningsløsninger", og heraf fremgår det bl.a., at den offentlige sektor skal tilbyde borgerne brugervenlige og effektive selvbetjeningsløsninger, samt at de vigtigste retningslinjer om bl.a. tilgængelighed i 2012 samles i en fælles forpligtende udviklingsvejledning.

Digitaliseringsstyrelsen bruger aktivt den årlige konkurrence om effektiv og brugervenlig digital offentlig forvaltning og borgerbetjening – Bedst på Nettet – til at løfte tilgængelighedsniveauet på de offentlige myndigheders hjemmesider. Bedst på Nettets vurderingsgrundlag var i 2011 bygget op af tre dele, der samlet anvendtes til at vurdere kvaliteten – herunder tilgængeligheden – af offentlige hjemmesider: Screeningsgrundlag, Brugervurdering og Selvevaluering. I screeningsgrundlaget indgik et udpluk af WCAG-kravene og i selvevalueringen skulle myndighederne angive, om de har politikker eller målsætninger, som sikrer tilgængelighed ved indkøb og drift af deres digitale løsninger, om deres hjemmeside løbende testes for tilgængelighed, og om de har vejledninger og manualer for produktion af tilgængeligt indhold på hjemmesiden.

Følgegruppen for eTilgængelighed blev i foråret 2011 erstattet af to bredere sammensatte referencegrupper for it-tilgængelighed for henholdsvis den offentlige og den private sektor. Med de to referencegrupper blev indsatsen for at øge tilgængeligheden styrket i såvel den offentlige som den private sektor. Referencegruppen for den offentlige har til formål at forbedre tilgængeligheden af offentlige hjemmesider, elektroniske blanketter og it-baserede arbejdsværktøjer mv., og referencegruppen for tilgængelighed i den private blandt andet har fokus på at forbedre tilgængelighed af e-handelsløsninger, netbanker og elektroniske nyhedsmedier.

Borger.dk

I slutningen af 2010 blev der af Digitaliseringsstyrelsen taget initiativ til at modernisere borgerportalen borger.dk. Igennem 2011 har der været arbejdet med et nyt design og udvikling af ny funktionalitet, der skal sikre større brugervenlighed og sikre overholdelse af tilgængelighedskravene på WCAG 2.0 AA-niveau. Arbejdet forventes færdiggjort i medio 2012.

NemID

Der var ved udgangen af 2011 udstedt 3.496.630 NemID med offentlig digital signatur.

Understøttelse af tilgængelighed for personer med nedsat funktionsevne har været og er stadig centralt i udviklingen af NemID. Dansk Blindesamfund har således deltaget i afestning af NemID til sikker e-mail med henblik på at tilvejebringe en fuldt tilgængelig løsning.

I samarbejde med Dansk Blindesamfund er der desuden udarbejdet et særligt univers med vejledninger for blinde og svagsynede på NemID's hjemmeside, så det er så nemt som muligt for denne gruppe at tage NemID i brug. Ligeledes blev der i november 2011 afholdt et møde mellem NemID-support og Dansk Blindesamfund med det formål at øge supportens kendskab til blinde og svagsynedes redskaber til at navigere på internettet, herunder at anvende NemID.

I januar 2011 blev nye e-lærings-film om NemID på tegnsprog lagt ud på NemID's hjemmeside. Filmene på tegnsprog sikrer, at gruppen af døve og hørehæmmede tegnsprogsbrugere kan få fuldt udbytte af NemID-løsningen.

Som en del af samarbejdet med Danske Handicaporganisationer har der været nedsat en særlig arbejdsgruppe med det formål at undersøge og udvælge mulige tilpasninger i NemID-løsningen, som kan gøre NemID tilgængelig for så mange som muligt. Arbejdsgruppens arbejde blev afsluttet i november 2011 med en rapport. De mulige tiltag skal nu prioriteres ind i den øvrige udvikling af NemID.

Klima-, Energi- og Bygningsministeriet har oplyst følgende:

Initiativer i relation til byggelovgivningen

På Klima-, Energi- og Bygningsministeriets område er Energistyrelsen ansvarlig for byggelovgivningen, der indeholder en række krav til handicapegnet indretning af byggeriet. Nedenstående redegørelse vedrører således handicappolitiske initiativer i relation til byggelovgivningen:

- Bygningsreglement (BR 10) og FN – konventionens betydning: Statens Byggeforskningsinstitut har for Energistyrelsen udarbejdet en undersøgelse, der viser, at det for at sikre, at niveauet for fysisk tilgængelighed i den danske bygningsmasse højnes fremover, er nødvendigt at holde fokus på efterlevelsen og håndhævelsen af de eksisterende bestemmelser. Klima-, Energi- og Bygningsministeriet vil derfor gennem kommende initiativer i Regeringens handicappolitiske handlingsplan, der er under udarbejdelse, sætte fokus på en effektiv efterlevelse af bygningsreglementets bestemmelser.

- Tilgængelighedspuljen 2011: Med aftalen om udmøntningen af satspuljen for 2008 blev der afsat i alt 25 mio. kr. til en tilgængelighedspulje for 2009-2012. Puljen skal medvirke til fortsat at forbedre tilgængeligheden for mennesker med handicap til eksisterende offentlige bygninger med en borgerrettet servicefunktion. Puljen kan søges af kommunale, regionale og andre offentlige institutioner. Tilskuddet fra puljen skal gå til konkrete forbedringer af tilgængeligheden til de bygningskategorier, der er omfattet af puljen. For at komme i betragtning til tilskud skal projekterne opfylde en række kriterier. Tilskuddet udgør 25 pct. af udgiften til tilgængelighedsforbedringer. Blandt andet skal projekterne opfylde et eller flere af de 9 konkrete tilgængelighedskrav, der findes i bygningsreglementet. Kravene drejer sig om etablering af handicaptolletter, elevatorer, handicap-parkeringspladser, teleslynger, niveaufri adgang og tilskuerpladser for mennesker med handicap. Derudover kunne der i 2011 søges om tilskud i henhold til det nye krav om letlæselig og letforståelig information om orientering i og brug af bygninger. Der var afsat 6 mio. kr. i 2011. Hertil kom yderligere 4 mio. kr., som stammede fra uforbrugte midler fra 2009 og 2010, således at der i alt kunne uddeles tilskud for ca. 10 mio. kr. i 2011. Puljen blev på dette tidspunkt administreret af Erhvervs- og Byggestyrelsen, som modtog 62 ansøgninger fra bl.a. kulturhuse, kirker, uddannelsesinstitutioner, rådhus og forvaltningsbygninger. Som led i vurderingen af ansøgningerne gennemgik Statens Byggeforskningsinstitut (SBI) de ansøgte projekters faglige kvalitet. Herefter blev alle ansøgninger drøftet i Det rådgivende udvalg for tilgængelighedspuljen, hvor Energistyrelsen, KL, Danske Handicaporganisationer, Danske Arkitektvirksomheder og Ingeniørforeningen (IDA) er repræsenteret. På baggrund heraf blev der givet tilsagn om tilskud til 36 projekter for i alt 10 mio. kr. svarende til, at puljen har medvirket til tilgængelighedsforbedringer i byggeriet for 40 mio. kr. Tilgængelighedspuljen administreres nu af Energistyrelsen. Der er afsat 6 mio. kr. til puljen i 2012. Puljen er den sidste i henhold til satspuljeaftalen fra 2008.

B40 - Forslag til folketingsbeslutning om at sikre tilgængelighed for mennesker med handicap i kommunerne:

Som opfølgning på beslutningsforslag B40 (folketingsåret 2005-2006) blev det besluttet at igangsætte en spørgeskemaundersøgelse blandt landets kommuner om tilgængeligheden på de daværende rådhus og jobcentre. Undersøgelsen blev i 2011 foretaget som en spørgeskemaundersøgelse i landets kommuner.

- Projekter og udredninger hos Statens Byggeforskningsinstitut (SBI): SBI yder løbende tilgængelighedsrådgivning til kommuner, rådgivere, bygherrer og andre relevante aktører på byggeområdet. Herudover har SBI en række forskningsak-

tiviteter på tilgængelighedsområdet. Denne indsats understøtter både lovgivning, rådgivning og vejledning om tilgængelighed. SBI gennemfører for Energistyrelsen herudover fire konkrete projekter, der har til formål ud fra forskellige vinkler at belyse den løbende indsats med at forbedre tilgængeligheden til byggeriet i Danmark i forhold til målsætningerne i FN's handicapkonvention. Projekterne er igangsat i 2011 og forventes alle afsluttet i 2012-2013.

Transportministeriet har oplyst følgende:

Stationsmoderniseringer

På Vordingborg Stations forplads er der lagt ny asfaltbelægning med ledelinjer, foretaget en renovering af rampen til stationsbygningen og lavet handicapparkering – alt udført i samarbejde med kommunen. På Thyregod Station er der etableret en ny trappe med forkantsmarkering. På Høje Taastrup Station er der etableret automatiske døre i forhallen samt foretaget tilretning af ledelinjer dertil.

Etablering af nye handicapparkeringspladser

Der er etableret nye handicapparkeringspladser på Næstved og Kokkedal stationer. Endvidere er der på Aarhus Hovedbanegård etableret nye handicapparkeringspladser på forpladsen samt en ny handicapparkeringsplads i Ny Banegårdsgade.

Etablering af nye handicaptolletter

Der er etableret to nye handicaptolletter på Københavns Hovedbanegård med niveaufri adgang fra forhallen. Tolletterne ligger i samme område, hvor de øvrige offentlige tolletter er placeret. På Aalborg og Kolding stationer er der etableret et nyt handicaptollet i stationsbygningen.

Stationsmoderniseringer i DSB S-tog

Der er gennemført renovering af elevatorer på følgende stationer:

- Charlottenlund: Stor renovering inklusive nye taktile trykknapper.
- Jægersborg: Stor renovering inklusive nye taktile trykknapper
- Sorgenfri: Stor renovering inklusive nye taktile trykknapper

Alle renoveringer er med til at sikre en stabil drift, så kunderne ikke møder elevatorer, som er ude af drift.

Projekt forkantsmarkeringer

På DSB S-tog stationerne Bispebjerg og Dybbølsbro er der i 2011 etableret forkantsmarkeringer på trapper.

Ledelinjer

På Jægersborg Station er det etableret ledelinjer på DSB S-togs areal til trappe og elevatorer.

Materieltilpasninger for DSB S-tog

I forbindelse med DSB S-togs tilbud til cyklisterne om gratis cykelmedtagning har DSB S-tog planlagt etablering af et ekstra fleksarealområde i S-togene samt gennemført en klar gulvmarkering for kørestolsbrugere i fleksarealet nærmest lokomotivføreren. DSB S-tog har herudover udvidet højtalerinformationen i S-togets dørpartier, således at kunder på udvalgte stationer bliver oplyst i tilfælde af, at S-toget ikke stopper på alle stationer på strækningen, hvilket kunder med synsnedsættelse har stor glæde af.

Elevatorer

Der er etableret to elevatorer på Tommerup Station.

Tilgængelighed i forbindelse med Cityring

I forbindelse med den kommende Cityring har Metroselskabet nedsat et tilgængelighedspanel i samarbejde med Danske Handicaporganisationer, der følger udviklingen af stationer og forpladser på Cityringen. Panelet har deltagere, der repræsenterer forskellige handicapgrupper, så alle tilgængelighedstemaer bliver dækket. Dette betyder, at alle designløsninger, der har med tilgængelighed at gøre, drøftes i panelet, og hvor det er teknisk muligt indarbejdes ønskerne fra panelet i designet.

Ministeriet for Ligestilling og Kirke har oplyst følgende:

Tiltag over for mennesker med handicap

Hvert fjerde år foretages der et provstesyn ved den enkelte kirke, hvor fokus bl.a. er tilgængeligheden til kirken og kirkegården. Ifølge stifternes tilbagemeldinger gøres stadig flere kirker handicapvenlige.

I Roskilde Domsogn har man bl.a. afholdt et seminar om tilgængelighed i domkirken samt en studietur til Sverige for at studere svenske projekter om bedre adgang for bevægelseshæmmede (kulturarv og tilgængelighed). Efterfølgende arbejdes der med tiltag bl.a. med henblik på at gøre domkirkemuseet tilgængeligt for bevægelseshæmmede. Endvidere er der et forsøgsprojekt med en indpasset lift til Frederik V's Kapel til brug for kørestolebrugere. Menighedsrådet for Roskilde Domsogn skriver, at hvis projektet kan gennemføres og godkendes, kan det måske bane vejen for en løsning i forhold til de øvrige utilgængelige kapeller samt en løsning for bedre tilgængelighed til højkoret i Roskilde Domkirke (domkirken har UNESCO-status).

Justitsministeriet har oplyst følgende:*Rigspolitiet*

Rigspolitiet har oplyst, at Rigspolitiet lejer en bygning i Ejby, der huser administrativt og politifagligt personale. Rigspolitiet har i forbindelse med en ombygning bekostet etableringen af tre handicaptoiletter – ét på hver etage.

Rigspolitiet har endvidere oplyst, at der ikke i dag anvendes informations-/kommunikationsteknologier, som alene er rettet mod personer med funktionsnedsættelse. Rigspolitiet overvejer imidlertid løbende nye initiativer, herunder anvendelsen af følgende:

- Mere borgerinddragelse med fokus på tilgang, åbenhed og synlighed. Målet er mere fokus på oplysninger om politiets og anklagemyndighedens virke, samt at det skal gøres nemmere for borgere og virksomheder at komme i kontakt med politi og anklagemyndighed eksempelvis via e-mail, sociale medier og selvbetjening (www.politi.dk).
- Videreudvikling af ekstern digital kommunikation, herunder at fortsætte arbejdet med at udvikle en bedre it-baseret borgerservice. Løsningen er en øget digitalisering for dels at øge serviceniveauet og dels at understøtte målet om større interaktion mellem borgere, virksomheder og myndigheder. De løsninger der arbejdes med er elektroniske anmeldelser, digitale straffeattester samt SMS-tjenester.
- "Voice-over" (mulighed for oplæsning af tekst på www.politi.dk).
- Muligheden for at forstørre teksten på udskrifter fra www.politi.dk – ud over den funktionalitet, der eventuelt allerede måtte være i den anvendte browser.

Domstolsstyrelsen

Domstolsstyrelsen har oplyst, at der på nuværende tidspunkt er 12 ud af de i alt 24 retskredse, der er flyttet ind i nye bygninger, som følge af domstolsreformen. Der er i praksis tale om eksisterende bygninger, hvor der er sket en totalombygning, og hvor der leves op til alle gældende krav om tilgængelighed.

I de 12 resterende retskredse bygges der helt nye bygninger i 6 af retskredsene. De øvrige seks byretter er lokaliseret i eksisterende retsbygninger – som evt. forventes om-/tilbygget i mindre eller større grad – samt suppleret af private lejemål. Om- og tilbygning af fire af de syv byretter er afsluttet. I forbindelse med nybyggeri og ombyg-

ninger, samt ved leje af nye lokaler, er der fokus på at sikre ordentlige afgangsforskelde til landets retsbygninger for mennesker med handicap.

Stort set alle om- og nybygninger forventes afsluttet i 2013.

- Domstolsstyrelsen har i forbindelse med det samlede reformbyggeprojekt for Danmarks Domstole tilsluttet sig "Mærkeordningen for Tilgængelighed", der er udviklet af Foreningen Tilgængelighed for Alle (FTA) i samarbejde med Dansk Standard, Turismebranchens aktører og Danske Handicaporganisationer. Ordningen henvender sig til virksomheder og organisationer, hvortil der er offentlig adgang.

De retter, der i 2011 blev registreret, er: Hjørring, Randers, Viborg, Horsens, Esbjerg, Sønderborg, Nykøbing F, Næstved, Hillerød, Helsingør, Lyngby, Glostrup, København, Bornholm og Højesteret, hvilket svarer til i alt 28 bygninger.

Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter har oplyst følgende:

Forsøgsprojekt "Boligbebyggelser for alle i provinsbyen"

Forsøgsprojektet "Boligbebyggelser for alle i provinsbyen" blev i maj 2011 igangsatt med støtte fra byfornyelseslovens forsøgs- og udviklingsmidler. Det gennemføres af Statens Byggeforskningsinstitut, Aalborg Universitet, og afsluttes i september 2012 med en udgivelse med principløsninger for forbedring af tilgængelighedsmæssige forhold rettet mod bygningstypologier på 2-3 etager. Publikationen udgives af Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter.

Formålet med projektet er dels at kortlægge og analysere den karakteristiske bygningstypologi i danske provinsbyer, dels at anvise 8-12 principforslag til tilgængelighedsløsninger under hensyn til provinsbyernes kontekst og særlige bygningskultur. Projektet vil dermed give bud på, hvordan man implementerer nutidige standarder og fleksible, enkle tilgængelighedsløsninger samt bevarer kvaliteten i den mindre skala.

Målgrupper for publikationen er kommuner og myndigheder, bygningsejere, rådgivere og projekterende samt leverandører til byggeriet.

Artikel 11 – Risikosituationer og humanitære nødsituationer

Udenrigsministeriet har oplyst følgende:

Danmarks strategi for humanitær indsats

Personer med handicap er nævnt som en særlig sårbar gruppe i Strategi for Danmarks humanitære indsats 2010-2015, ligesom beskyttelse af de mest sårbare er fremhævet som et særligt hensyn i strategien. Endvidere redegøres der i strategien for, at personer med psykisk og/eller fysisk handicap både er udsatte ofre i akutte situationer, men også i langvarige kriser, hvorfor Danmark i sin udviklingspolitik støtter aktiviteter, som bidrager til en mere værdig levevis i et ellers usikkert område.

Artikel 12 – Lighed for loven

Social- og Integrationsministeriet har oplyst følgende:

Arbejdsgruppe om etisk håndtering af beboermidler

Der er i Social- og Integrationsministeriet nedsat en arbejdsgruppe med repræsentanter fra KL, Danske Regioner, Landsforeningen LEV, SL, FOA, 3f, Socialt Lederforum og Socialstyrelsen, der skal udarbejde en rapport om, hvordan der lokalt på botilbud for mennesker med handicap kan blive sat fokus på problemstillinger, der knytter sig til at yde hjælp til beboerne til økonomihåndtering på botilbud. Formålet med rapporten er at inspirere til socialfaglige processer i kommuner, regioner og på det enkelte botilbud, der bidrager til at styrke beboernes selvbestemmelse og handlekompetence i forbindelse med økonomihåndtering. Det forventes, at rapporten udsendes til kommuner, regioner, Danske Handicaporganisationer med flere i sommeren 2012.

Artikel 13 – Adgang til retssystemet

Beskæftigelsesministeriet har oplyst følgende:

Ligebehandlingsnævnets klagesager

Ligebehandlingsnævnet har i 2011 behandlet i alt 17 konkrete klagesager, hvor det var klagerens opfattelse, at han eller hun havde været udsat for forskelsbehandling på grund af klagerens handicap. Det er gratis at klage til Ligebehandlingsnævnet. Hvis en klager ikke får udbetalt en godtgørelse, som Ligebehandlingsnævnet har pålagt en indklaget part at betale, kan klageren gratis få Ligebehandlingsnævnets hjælp til at få sagen ført ved domstolene.

Artikel 14 – Frihed og personlig sikkerhed

Social- og Integrationsministeriet har oplyst følgende:

Hjemmeside om magtanvendelse over for børn

I 2011 blev hjemmesiden "Omsorg og magt – børn og unge" lanceret. Formålet med hjemmesiden er at forklare reglerne om magtanvendelse, så intentionerne i serviceloven og magtanvendelsesbekendtgørelsen kan forstås og ses i sammenhæng med den professionelle pædagogiske praksis på anbringelsessteder for børn og unge. Målet er også at formidle viden om forebyggelse og begrænsning af magtanvendelse, skabe refleksion om den pædagogiske praksis samt inspirere til løsningsmodeller og strategier for de svære situationer.

Hjemmesiden er målrettet det pædagogiske personale samt pædagogiske konsulenter og tilsynsførende, der har opgaver vedrørende opholdssteder og døgninstitutioner for børn og unge.

Hjemmesidens materiale er ikke specifikt målrettet anbringelsessteder for børn og unge med funktionsnedsættelser, men materialet vurderes at have en generel relevans, og der findes på hjemmesiden også i begrænset omfang målrettet materiale og en dilemmafilm om børn med funktionsnedsættelser. Se hjemmesiden her:

<http://www.servicestyrelsen.dk/omsorgogmagt>

Analyse af området for særforanstaltninger

Socialstyrelsen igangsatte i 2011 en analyse af området for de særligt komplicerede enkeltsager, kaldet særforanstaltninger. Der er tale om personer med betydelige funktionsnedsættelser i en væsentlig del af sagerne. Analysen har fokus på sagsbehandling og myndighedsudøvelse og inddrager data fra både børne- og voksenområdet. Analysen afsluttes i 2012.

Artikel 16 – Frihed for udnyttelse, vold og misbrug

Social- og Integrationsministeriet har oplyst følgende:

Behandling af ofre for seksuelle overgreb

Der er i satspuljeaftalen for 2010 afsat 1,5 mio. kr. årligt i tre år til udvikling af en konkret metode til opfølgning og behandling af personer med kognitive handicap, der har været udsat for seksuelle overgreb. I 2011 blev vidensindsamling iværksat, og i juni 2012 er der iværksat udbud målrettet behandlingscentre. Projektet skal kunne afprøve

og udvikle konkrete behandlingsmoder målrettet mennesker med kognitive funktionsnedsættelser, der har været udsat for seksuelle overgreb.

Opkvalificering af fagpersoner

I 2011 er igangsat et projekt om opkvalificering af fagpersoner om vold i nære relationer, hvori der i formidlingen indarbejdes viden om vold mod mennesker med handicap til fagfolk. Projektet indeholder temadage i kommuner om vold i nære relationer, herunder netværksopbygning, opkvalificering af VISO's rådgivning på området, etablering af en e-guide om vold i nære relationer samt løbende formidling via nyhedsbreve. Der er ligeledes igangsat en opdatering af hjemmesiden www.forebygovergreb.dk. Hjemmesiden indeholder viden, inspiration og nyttige redskaber til fagfolk, der arbejder med mennesker med handicap. I forhold til denne indsats er der i noget af det, der formidles, også specifikt fokus på vold mod kvinder med handicap, som også kan henføres til artikel 6 om kvinder med handicap.

Artikel 17 – Beskyttelse af personlig integritet

Social- og Integrationsministeriet har oplyst følgende:

Utilsigtede hændelser

Der blev i 2010 igangsat et projekt vedrørende dokumentation af og viden om utilsigtede hændelser på det sociale område. Oprindeligt omfattede projektet alene ældreområdet, men i 2011 blev flere kommuner inddraget og projektet kom også til at omfatte handicapområdet.

Artikel 18 – Retten til at færdes frit og til statsborgerskab

Justitsministeriet har oplyst følgende:

Udlændinge- og statsborgerrettsområdet

Justitsministeriets notat af 5. marts 2012 om Danmarks forpligtelser på udlændinge- og statsborgerrettsområdet indeholder i afsnit 4.5 et selvstændigt afsnit om FN's handicapkonvention. Notatet er tilgængeligt på Folketingets hjemmeside, alm. del, IFU, bilag 45.

Det fremgår blandt andet af regeringsgrundlaget, at regeringen vil gennemføre en række initiativer på indfødsretsområdet, samt at posttraumatisk stressyndrom (PTSD) igen skal være en selvstændig dispensationsmulighed for de generelle krav i

forbindelse med en ansøgning om dansk indfødsret ved naturalisation. Udmøntningen af initiativerne skal blandt andet ske ved en ny indfødsretsftale.

Artikel 19 – Retten til et selvstændigt liv og til at være inkluderet i samfundet

Social- og Integrationsministeriet har oplyst følgende:

Pårørendesamarbejde

I 2011 er der igangsat indsamling af generelle erfaringer med formaliseret pårørendesamarbejde og på den baggrund er der udviklet inspirationsmateriale til politikformuleringer for pårørendesamarbejde i botilbud for mennesker med handicap og sindslidelse. Materialet er formidlet på temadage i 2012 for fagpersoner i botilbud.

Sociale netværk for mennesker med handicap

Socialstyrelsen har medvirket til at etablere bestående regionale tovholdergrupper i udbredelsen af metoder og perspektiver til understøttelse af socialt netværk for borgere med handicap. Socialstyrelsen giver løbende støtte til tovholdergrupperne, og i 2011 er der således afholdt dialogmøder i henholdsvis Jylland og på Sjælland.

Civilsamfundsstrategi

Ultimo 2010 blev Pilotpuljen i Civilsamfundsstrategien udmøntet. Puljen havde ansøgningsfrist januar 2011, og der var opstart af projekter i juli 2011. Under puljen er der prioriteret og igangsat enkelte projekter omhandlende målgruppen af borgere med handicap. Herunder et projekt om støtte til kommunikation, der kan relateres til flere artikler (19, 21, 29 og 30) samt et projekt, der primært kan relateres til artikel 9, omhandlende individuel støtte til borgere med handicap i kontakten med det offentlige i form af frivillige bisiddere.

Borgerstyret personlig assistance

Der blev i 2011 udarbejdet en evaluering af ordningen med Borgerstyret Personlig Assistance (BPA). BPA blev indført i 2009 og giver mennesker med betydelig og varig funktionsnedsættelse mulighed for selv at vælge og ansætte hjælpere. Lovgivningen giver desuden mulighed for, at borgere, der har en BPA-ordning, kan lade en ekstern leverandør varetage arbejdsgiveropgaverne. Borgeren skal i så fald selv varetage arbejdslederopgaverne.

I forbindelse med vedtagelsen af BPA-ordningen blev det besluttet at evaluere ordningen i 2011. Resultaterne fra evalueringen viser, at borgerne er meget tilfredse med ordningen, og at de oplever, at BPA-ordningen giver dem gode muligheder for selvbe-

stemmelse og for at deltage i aktiviteter, de har lyst til. Derudover er der også stor tilfredshed med muligheden for at fravælge arbejdsgiveropgaverne, således at man udelukkende skal varetage arbejdslederopgaverne.

Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter har oplyst følgende:

Renoveringsprojekter

I perioden 2008-2010 er der gennemført renoveringsprojekter i den almene boligsektor, der har øget tilgængeligheden i disse bebyggelser ved omfattende indarbejdning af niveaufri adgangsveje, etablering af kørestolsegnete elevatorer og større badeværelser, som er egnet til kørestole. Det fremgår af en rapport, som Statens Byggeforskningsinstitut udgav september 2011 over fysiske renoveringsprojekter i almene bebyggelser, der er gennemført i perioden 2008-2010 med støtte fra Landbyggefonden.

Artikel 20 – Personlig mobilitet

Forsvarsministeriet har oplyst følgende:

Etablering af kørestolsrampe

Forsvarets Sundhedstjeneste har iværksat arbejder til etablering af kørestolsrampe ved Center for Idræt med henblik på at lette adgangen hertil for bevægelseshæmmede personer.

Ordning vedrørende bevilling af sportsprotese eller sportskørestol

Som et led i implementering af Regeringens Veteranpolitik er der i 2011 etableret en ordning, som administreres af Forsvarets Sundhedstjeneste, og hvor forsvaret bevilger sportsprotese eller sportskørestol til den skadede soldat.

Transportministeriet har oplyst følgende:

Ledsagerbilletter

Parterne på bus og togområdet implementerede i 2011 ensartede regler for mennesker med handicap og deres eventuelle ledsagers betaling for enkeltbilletter. Reglerne blev aftalt sammen med Danske Handicaporganisationer og Dansk Blindesamfund. Reglerne er implementeret uden yderligere subsidiering. Reglerne er minimumsregler. Nogle selskaber kan have mere vidtgående rabatter.

Takster for handicapkørsel

Transportministeren henstillede i marts 2010 til trafikselskaberne, at de fastlægger taksterne for individuel handicapkørsel sådan, at de bringes i overensstemmelse bestemmelsen i § 11, stk. 4, i lov om trafikselskaber. Trafikselskabet Movia kunne kon-

statere, at Movias takster for handicapkørsel var højere end for den almindelige rutekørsel, og at forskellen var udtalt for de længere rejser. I konsekvens heraf gennemførte Movia en takstomlægning for den individuelle handicapbefordring med virkning fra januar 2011, så taksterne i handicapbefordringen kom i bedre overensstemmelse med taksterne i den almindelige rutetrafik.

Social- og Integrationsministeriet har oplyst følgende:

Ledsageordning til børn og unge mellem 12 og 15 år med funktionsnedsættelse

Som led i udmøntningen af satspuljeaftalen for 2012, som blev indgået i efteråret 2011, er der pr. 15. marts 2012 sket en ændring i § 45 i lov om social service om ledsagelse til unge mellem 16 og 18 år med nedsat funktionsevne, således at ledsageordningen udvides til også at omfatte børn og unge mellem 12 og 15 år.

Ændringen, som udspringer af et satspuljefinansieret forsøg i perioden 2009-2011, har til formål at give børn og unge mellem 12 og 15 år, som på grund af funktionsnedsættelse ikke kan færdes alene, mulighed for at deltage i selvvalgte aktiviteter uden for hjemmet uden altid at skulle bede deres forældre om hjælp, hvorved de får øgede muligheder for at leve et ungdomsliv på lige fod med andre børn og unge. Formålet er således at medvirke til en større inklusion i samfundet af børn og unge med nedsat funktionsevne samt at medvirke til, at denne gruppe bliver mere selvstændig og uafhængig af hjælp fra deres forældre.

Artikel 21 – Ytrings- og meningsfrihed samt adgang til information

Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri har oplyst følgende:

Tilgængelighed til hjemmesider

På ministeriets hjemmesider arbejdes der på at overholde og optimere til gældende retningslinjerne for tilgængelighed for personer med handicap. Det gælder både den tekniske tilgængelighed, fx muligheden for at navigere ved hjælp af tastatur og anvendelse af farver, og den "redaktionelle tilgængelighed" med retningslinjer for redigering af indhold som fx sigende links og korrekt opmærkning af overskrifter mv. Der er tale om et løbende arbejde og en løbende forpligtelse, og Fødevareministeriet gør et seriøst stykke arbejde på dette område. Som et enkeltstående eksempel blandt mange kan nævnes, at der er fokus på, at links ikke blot hedder "læs mere" men giver en klar reference til emnet "fx Vejledning om ...". Dette har betydning for svagsynede og blinde, som får læst en side op med fx 50 links.

Artikel 22 – Respekt for privatlivet

Social- og Integrationsministeriet har oplyst følgende:

Besøgsrestriktioner

Lov om ændring af lov om social service: "Regulering af besøgsrestriktioner i boligformer med tilknyttet personale og fællesboligarealer samt tilsynspolitik for personlig og praktisk hjælp mv. i hjemmeplejen" blev vedtaget den 24. maj 2011 og trådte i kraft den 1. juli 2011. Ændringerne af loven præciserer, at personer, som bor i plejeboliger, plejehjem eller andre boligformer med tilknyttet personale og fællesboligarealer, selv bestemmer, hvem vedkommende vil have besøg af. Dog kan kommunalbestyrelsen for visse besøgende træffe afgørelse om at begrænse adgangen til fællesboligarealer. Eksempelvis i tilfælde af truende eller voldelig adfærd over for andre beboere eller personalet. Kommunalbestyrelsen kan imidlertid ikke træffe afgørelse om at begrænse konkrete besøgendes adgang i den del af boligen, som beboeren alene har råderet over. Dog kan de træffe afgørelse om, at visse besøgende ikke må være til stede i denne del af boligen i de tidsrum, hvor der leveres visiteret hjælp efter serviceloven. Lovændringerne fremgår af servicelovens § 133, stk. 1, § 137 a, § 137 b, § 137 c og § 137 d.

Artikel 23 – Respekt for hjemmet og familien

Social- og Integrationsministeriet har oplyst følgende:

Håndbogen "Seksualitet på dagsordenen"

Social- og Integrationsministeriet har via midler fra satspuljen igangsat et arbejde med, at Socialstyrelsen under inddragelse af videnspersoner og praktikere har udarbejdet en ny håndbog om, hvordan mennesker med funktionsnedsættelser kan støttes i forhold til deres seksualitet. Håndbogen, der har titlen: "Seksualitet på dagsordenen – en håndbog om professionel støtte til voksne med funktionsnedsættelse", blev sendt ud til kommuner og regioner den 30. april 2012, og den kan fremover downloades gratis på Socialstyrelsens hjemmeside. Håndbogen retter sig primært mod socialrådgivere og frontpersonale og erstatter den tidligere Vejledning om seksualitet uanset handicap fra 2001, der blev gjort historisk i 2006.

Artikel 24 – Uddannelse

Ministeriet for Børn og Undervisning har oplyst følgende:

Undersøgelse af inklusionsindsatser

En undersøgelse fra Danmarks Evalueringsinstitut fra 2011 om folkeskolens inklusionsindsatser viser, at stort set alle kommuner er i gang med at inkludere flere elever. Undersøgelsen er gennemført for formandskabet for Rådet for Evaluering og Kvalitetsudvikling af Folkeskolen (Skolerådet).

Det fremgår af undersøgelsen fra november 2011, at det er vanskeligt at give en præcis definition af inklusion, men undersøgelsen viser, at skoleledere og lærere har en fælles forståelse af, at en elev er inkluderet, når eleven har udbytte af den almindelige undervisning og deltager aktivt i det sociale fællesskab i klassen.

Nye rammer for inklusion

Folketinget har med et bredt politisk flertal vedtaget lov nr. 103 om ændring af folkeskoleloven, lov om friskoler og private grundskoler mv. og lov om folkehøjskoler, efterskoler, husholdningsskoler og håndarbejdsskoler (frie kostskoler). Lovændringerne giver kommunerne friere rammer til at tilrettelægge undervisningen af elever med et støttebehov på under ni timer om ugen. Loven træder i kraft den 1. maj 2012 og har virkning fra skoleåret 2012/2013.

Lovændringen medfører ikke direkte, at færre elever skal henvises til specialskoler og specialklasser, men giver kommunerne bedre mulighed for at tilrettelægge en inkluderende undervisning og for at yde en forebyggende indsats, der kan betyde, at færre elever ekskluderes.

Specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand omfatter fremover alene elever i specialklasser og specialskoler samt elever, hvis undervisning kun kan gennemføres med støtte i mindst ni undervisningstimer ugentligt. En undervisningstime udgør i denne sammenhæng 60 minutters undervisning.

Af rapporten "Specialundervisning i folkeskolen - veje til en bedre organisering og styring" fra juni 2010 fremgår det, at knap 49.000 elever i skoleåret 2008/09 fik specialundervisning i mindre end 12 timer ugentligt. Knap 45.000 elever af de 49.000 elever fik specialundervisning i mindre end syv timer ugentligt. Ved denne afgrænsning af specialundervisningen i rapporten er det forudsat, at en undervisningstime er lig 45 minutters undervisning. Støtten til disse elever, der har bevaret tilhørsforholdet til den almindelige klasse, har efter de gældende regler enten været givet som støtte i den

almindelige undervisning eller som særligt tilrettelagt undervisning i et eller flere fag, især fagene dansk, matematik og engelsk, uden for den almindelige undervisningstid. Der er dog mulighed for, at den særligt tilrettelagte undervisning i et eller flere fag kan foregå parallelt med klassens undervisning.

Ændring af klagereglerne

Det præciseres med lov nr. 129 af 1. maj 2012, som har virkning fra skoleåret 2012-13, at Klagenævnet for vidtgående specialundervisning (fremover Klagenævnet for Specialundervisning) kun kan ændre kommunalbestyrelsens afgørelse om et undervisningstilbud i den almindelige folkeskole til et undervisningstilbud i specialklasse eller specialskole, hvis vægtige faglige grunde taler derfor. Ændringerne er alene en præcisering af klagenævnets nuværende praksis.

Det foreslås desuden, at klagenævnet i øvrigt kun kan ændre en kommunal afgørelse, hvis nævnet vurderer, at et andet undervisningstilbud i klart højere grad imødekommer elevens undervisningsbehov. Endvidere foreslås det, at klagenævnet ikke kan træffe afgørelse om at henvise en elev til en specialklasse på en bestemt skole eller en bestemt specialskole.

Efter forslaget justeres betingelserne for klageadgang i overensstemmelse med den foreslåede afgrænsning af specialundervisning. For ikke at forringe klageadgangen for forældre til elever, der har mindre end 18 undervisningstimer, foreslås det endvidere, at der indsættes en bestemmelse om, at afgørelser i form af supplerende undervisning eller anden faglig støtte til disse elever kan indbringes til klagenævnet, hvis elevens undervisning kun kan gennemføres med denne støtte i den overvejende del af undervisningstiden.

For elever i børnehaveklassen og 1.- 3. klasse, der har mindre end 18 ugentlige undervisningstimer, foreslås det, at afgørelser kan indbringes til klagenævnet, hvis elevens undervisning kun kan gennemføres med specialundervisning i den overvejende del af undervisningstiden.

Den nye afgrænsning af folkeskolens specialundervisning vil også komme til at omfatte de frie grundskoler og de frie kostskoler. Da dette forudsætter en omlægning af de tilskudsmæssige forhold for de frie skoler, finder loven først anvendelse for de frie skoler fra skoleåret 2013-14.

Målsætning for inklusion

I Aftalen om kommunernes økonomi for 2013 er regeringen og KL enige om fortsat at arbejde for en omstilling af folkeskolen, så en stigende del af eleverne inkluderes. Regeringen understøtter kommunernes indsats gennem et rådgivningsteam, hvortil der med satspuljen for 2012 er afsat 60 mio. kr. i 2012- 2015. hertil kommer etablering af et nationalt ressourcecenter for specialundervisning og inklusion i folkeskolen.

Der er enighed om, at en succesfuld omstilling til øget inklusion skal måles på andelen af elever, der inkluderes i den almindelige undervisning, at det faglige niveau i den almindelige undervisning sikres, og at eleverne deltager socialt og trives.

Opfølgning

Der sker en årlig afrapportering af status på omstillingen til øget inklusion. Omstillingen følges foreløbig i en periode over tre år. I den forbindelse er regeringen og KL enige om, at der gennemføres en tilbagevendende repræsentativ undersøgelse af omstillingen til øget inklusion i 10-12 udvalgte kommuner, herunder på baggrund af data om supplerende undervisning.

Understøttende initiativer

Regeringen har igangsat en række initiativer, som skal understøtte de nye rammer på inklusionsområdet.

Følgegruppe om inklusion

Der er nedsat en følgegruppe om inklusion, der skal give et bredt fundament for udviklingen mod øget inklusion på folkeskoleområdet og sikre, at udviklingen sker i dialog og gensidig respekt med inddragelse af de relevante synspunkter.

Følgegruppen består af KL, Børne- og Kulturchefforeningen, Skolelederne, Danmarks Lærerforening, BUPL, Skole og Forældre, Skoleeleverne samt Landssamrådet for PPR, Landssamrådet for Specialskoleledere, Danske Handicaporganisationer og en repræsentant for henholdsvis professionshøjskolerne og universiteterne.

Nationalt ressourcecenter for specialundervisning og inklusion

Der er på finansloven for 2012 afsat 6 mio. kr. om året til et nationalt ressourcecenter for specialundervisning og inklusion.

Af finansloven fremgår det, at det nationale ressourcecenter har til formål at sikre en sammenhængende og helhedsorienteret indsamling, formidling og rådgivning om praksisnær viden om inklusionsfremmende indsatser og specialpædagogik med ud-

gangspunkt i de behov, som KL, kommunerne og Ministeriet for Børn og Undervisning definerer.

Ressourcecentret skal bidrage til, at den eksisterende viden om organisering og pædagogisk tilrettelæggelse af specialundervisning og inklusion gøres anvendelig for kommunerne og skolerne og styrker det videnskæssige grundlag for Ministeriet for Børn og Undervisnings politikudvikling.

Ressourcecentret skal endvidere igangsætte forskning og udvikling i specialundervisning og inklusion. Ressourcecentret skal desuden sikre en løbende opfølgning på regeringen og KL's målsætning om øget inklusion som led i Aftalen om kommunernes økonomi for 2013.

Fælles forebyggelsesstrategi

Der er afsat i alt 100 mio. kr. til fælles forebyggelsesstrategi på Ministeriet for Børn og Undervisning samt Social- og Integrationsministeriets områder i årene 2012-2015.

Strategien består af to initiativer:

- Inklusionshandleplan: Initiativet skal understøtte, at kommunernes omstilling på dagtilbuds-, skole- og fritidsområdet til øget inklusion sker fagligt forsvarligt på baggrund af, at der sker en systematisk opbygning og formidling af viden om inklusion og et kompetenceløft af de lokale fagfolk. Strategien skal endvidere sikre, at inklusionsopgaven løftes ved en fælles indsats på tværs af forældre, skole, dagtilbud og de sociale myndigheder.
- Målrettet forebyggelse i familien: Fx udvikling af forældreprogrammer (PALS) mv.

Inklusionshandleplanen forankres i Ministeriet for Børn og Undervisning ved etablering af et rådgivningsteam. Der er afsat 60 mio. kr. til inklusionshandleplanen. Initiativet om målrettet forebyggelse i familien forankres i Social- og Integrationsministeriet.

Der er etableret en styregruppe for inklusionshandleplanen med deltagelse af Ministeriet for Børn og Undervisning, Social- og Integrationsministeriet og KL.

Holdningskampagne

Ministeriet for Børn og Undervisning har afsat 7 mio. kr. til to kampagner, der skal skabe debat om inklusion blandt forældrene. Kampagnerne gennemføres af Danske

Handicaporganisationer og Skole og Forældre i samarbejde med Det Centrale Handicapråd.

Tidlig indsats

Task Forcen om Fremtidens Dagtilbud

Børne- og undervisningsministeren har videreført Task Force om Fremtidens Dagtilbud. Task Forcen blev nedsat i maj 2011 og består af syv medlemmer med stor viden om dagtilbudsområdet. Task Forcen sætter fokus på velfungerende, innovative og dygtige dagtilbud, og til inspiration for kommuner og dagtilbud indsamler Task Forcen viden og eksempler på god praksis i forhold til temaerne læring og inklusion:

Udvikling af ordblindetest til indskolingen

Ved satspuljeforhandlingerne for 2012 blev der afsat midler til udvikling af en ny test for ordblindhed eller andre læsevanskeligheder i indskolingen. Formålet med ordblindetesten er at få et grundlag for, at der så tidligt som muligt kan sættes målrettet ind i forhold til læsevanskeligheder med henblik på, at elever med læsevanskeligheder får tidlig støtte og dermed kan forblive inkluderet i den almindelige undervisning.

Overgange

Med uddannelsespolitiske målsætninger om, at uddannelsessystemet skal være for alle, og at alle skal gennemføre mere uddannelse, skal både grundskolen og ungdomsuddannelserne være med til at løfte den fælles uddannelsesopgave ved øget fokus på en fælles og fagligt stærk skole for alle.

Der skal være fokus på et sammenhængende læringsperspektiv og vejledning, og overgange mellem uddannelsesniveauer skal foregå smidigt, når mindst 95 pct. af en ungdomsårgang skal have mindst en ungdomsuddannelse.

I efteråret 2011 og i foråret 2012 blev der igangsat en række tiltag i Ministeriet for Børn og Undervisning med det formål, at overgangen mellem folkeskole og ungdomsuddannelser og mellem ungdomsuddannelser og videregående uddannelser skal blive mere smidig, hvad angår afdækning af støttebehov og mulighed for at medbringe hjælpemidler.

Arbejdsgruppe om mere smidige overgange mellem uddannelser og uddannelse og arbejdsmarked for elever og studerende med hjælpemidler

I sommeren 2011 blev der nedsat en arbejdsgruppe om smidige overgange mellem uddannelse og uddannelse og arbejdsmarked for elever og studerende med hjælpemidler. Arbejdsgruppen bestod af repræsentanter fra Social- og Integrationsministeri-

et, Beskæftigelsesministeriet, Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelse, KL, Danske Handicaporganisationer samt Ministeriet for Børn og Undervisning.

Arbejdsgruppens opgave har bestået i at beskrive de nuværende støtteordninger inden for de enkelte sektorer – herunder baggrund for ordningerne, nuværende regler, administrativ praksis, aktivitet og økonomi, og at afdække og analysere barrierer for, at elever og studerende kan tage hjælpemidler med sig i forbindelse med overgange mellem uddannelser og mellem uddannelse og job. Arbejdsgruppen har endvidere haft til formål at udarbejde forslag til løsningsmodeller for smidigere og mindre bureaukratiske overgange – herunder belysning af behov for regelændringer, økonomiske konsekvenser mv.

Arbejdsgruppens rapport blev offentliggjort maj 2012.

Udvikling af ordblindetest på tværs af uddannelser

Ministeriet er desuden i færd med at udbyde opgaven med udvikling af en samlet ordblindetest til en bred målgruppe, der strækker sig fra 3. klasse i grundskolen over ungdomsuddannelserne og til videregående uddannelser. Formålet med at udvikle en ny test på tværs af uddannelser er at tilbyde skoler og institutioner et målrettet og sikkert redskab til en ensartet identifikation af ordblindhed. Hermed får skoler og uddannelsesinstitutioner et grundlag for at sikre en målrettet vejledning, undervisning og støtte til elever og studerende med ordblindhed i hele uddannelsesforløbet, således at elever med ordblindhed får mulighed for at gennemføre en uddannelse på lige fod med andre.

Særlige klasser på de gymnasiale uddannelser for elever med Aspergers syndrom

Siden 2007 har Høje Taastrup Gymnasium og Paderup Gymnasium som forsøg tilbudt særlige undervisningstilbud til unge med Aspergers syndrom. Hver elev har en mentor, og der er indlagt obligatoriske lektielæsningsmoduler.

Formålene med forsøgene var at undersøge, om og hvordan aspergereleverne kan fuldføre en ordinær stx-uddannelse, og om eleverne kan inkluderes fagligt og socialt i ordinære forløb og på skolen.

Forsøgene er nu evalueret af Danmarks Evalueringsinstitut, og evalueringen konkluderer, at forsøgene giver gode resultater.

Eleverne har gået til en almindelig studentereksamen på normale vilkår og har klaret sig fint ikke alene i de enkelte fag, men også i flerfaglige prøver som studieretningsprojektet og almen studieforberedelse. Aspergerelever har som oftest problemer med selvstændighed og abstraktionsevne, kompetencer som er vigtige elementer i gymnasiebekendtgørelsens forståelse af overfaglighed og studiekompetence.

Evalueringen konkluderer, at lærere og forældre kan se, at eleverne har udviklet de kompetencer, men at prøverne dog har krævet megen støtte og hjælp fra skolens side – ikke mindst til at strukturere arbejdet med opgaverne.

Aspergereleverne er kun i begrænset omfang inkluderet på de normale hold. Inklusion på almindelige hold har først fundet sted i 3.g og kun i begrænset omfang. I forhold til den sociale inklusion har eleverne i varierende omfang deltaget i skolens sociale aktiviteter, og der er enighed om blandt forældre og lærere om, at eleverne har udviklet deres sociale kompetence i løbet af gymnasieforløbet.

Forsøget synes at have gjort eleverne parate til inklusion, idet en stor del af eleverne har påbegyndt en videregående uddannelse på normale hold.

Siden 2007 er antallet af forsøgsskoler øget, således at der i skoleåret 2012/13 er stx-forsøg på Høje-Taastrup Gymnasium (to klasser), Paderup Gymnasium og Midtfyns Gymnasium, samt hf-forsøg på Aalborg Katedralskole og Herning VUC og HF.

Sommerskole

I samarbejde med Høje-Taastrup Gymnasium og Københavns Universitet igangsættes et pilotprojekt i form af en sommerskole for elever med Aspergers Syndrom i forbindelse med studiestart 2012.

Sommerskolen har til formål at gøre de kommende studerende bevidste om studiekravene på en videregående uddannelse, at give dem strategier til brug for planlægning af studiehverdagen, og at arbejde med konkrete metoder til nedbrydning af skriftlige opgaver. Dette sker i en almindelig studiekontekst.

Lov om ungdomsuddannelse for unge med særlige behov

Ministeriet for Børn og Undervisning har i samarbejde med Finansministeriet igangsat en ny evaluering af ungdomsuddannelsen for unge med særlige behov, hvor der ses nærmere på lovens formål og målgruppe. Det undersøges også, om midlerne anvendes hensigtsmæssigt, om der er uhensigtsmæssige bindinger i lovgrundlaget, og om

reglerne på de tilgrænsende områder kan harmoniseres med henblik på at forenkle administrationen og borgeradgangen.

Allerede tilvejebragt erfaringsgrundlag fra den løbende evaluering af ungdomsuddannelsen, herunder undervisningsministerens årlige redegørelser til Folketingets Uddannelsesudvalg, og løbende dialog med interessenter samt justeringsforslag på baggrund af erfaringer fra den daglige administration af loven vil også indgå i overvejelserne om en eventuel lovændring i 2012-13.

Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser har oplyst følgende:

Handicaptillægsordningen

På grund af en betydelig stigning i antallet af ansøgninger om handicaptillæg, fra 1.100 i 2008 til 2.000 i 2010 og dermed et øget pres på administrationen af ordningen, har uddannelsesministeren udarbejdet en handlingsplan for hurtigere ekspeditionstider i forbindelse med ansøgninger om handicaptillæg.

Artikel 25 – Sundhed

Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse har oplyst følgende:

Tandbehandling for personer med sjældne sygdomme mv.

Med aftalen om finansloven for 2012 er der afsat 22 mio. kr. årligt fra 2012 og frem til at sikre, at personer med medfødte sjældne sygdomme, som medfører betydelige, dokumenterede tandproblemer (afgrænset ved en forekomst på 1:10.000), maksimalt skal betale 1.725 kr. årligt (2012-niveau) for nødvendig tandbehandling afledt af sygdommen. Niveaue for den maksimale egenbetaling svarer til det, der hidtil har været gældende for patienter, der på grund af Sjøgrens Syndrom eller på grund af kræftbehandling med kemoterapi eller strålebehandling har betydelige dokumenterede tandproblemer. Samtidig ønsker regeringen, at patientgruppen tilbydes en behandling af høj sundhedsfaglig kvalitet. På baggrund af Sundhedsstyrelsens anbefalinger er det derfor videre lagt til grund, at personer med sjældne sygdomme med behov for højt-specialiseret vedligeholdelse og udskiftning af protetisk behandling fremover skal kunne behandles på de odontologiske landsdels- og videnscentre, der råder over den bedste faglige ekspertise til dette.

Artikel 26 – Rehabilitering og rehabilitering

Forsvarsministeriet har oplyst følgende:

Bevilling af genoptræningsudstyr mv.

På baggrund af ansøgning fra chefen for Forsvarets Sundhedstjeneste har "Soldaterlegatet" i 2011 bevilget et millionbeløb til genoptræningsudstyr og fysioterapeutstøtte til brug for skadede soldater efter international tjeneste. Udstyr og to fysioterapeutårsværk i ét år er på plads på de udvalgte seks militære tjenestesteder i løbet af januar og februar 2012.

Forsvarets Sundhedstjeneste har i maj 2011 faciliteret et 14-dages ophold for Rigshospitalets "soldaterfysioterapeut" ved det britiske forsvars genoptræningsfacilitet Headley Court.

Airforce Training Centre har i februar 2012 nedsat en såkaldt PLUS-gruppe, hvis formål er at støtte kolleger og elever på skolen på områderne coaching, psykisk førstehjælp, konfliktløsning og mentoring. PLUS-gruppens medlemmer er ansatte ved skolen, der frivilligt stiller deres kompetencer til rådighed i en forebyggende indsats.

Social- og Integrationsministeriet har oplyst følgende:

Initiativer til kvalificering af træningsindsatsen over for børn med svære handicap

I 2011 er følgende projekter til kvalificering af træningsindsatsen over for børn med svære handicap konkret blevet igangsat:

- Koncept for forældrekurser og -initiativer: Udvikling og implementering af et koncept for forældrekurser og -initiativer har til formål at understøtte kommunernes udvikling og implementering af initiativer, der medvirker til at understøtte familiens hverdags- og familieliv, herunder varetagelse af søskendes behov. Målet er at rådgive og støtte forældrene og familien som helhed i at få hverdagen til at fungere bedre. Initiativet er iværksat i 2011 som et udviklings- og implementeringsprojekt under ledelse af Socialstyrelsen. Initiativerne udvikles i et tæt samarbejde med to til syv kommuner. Initiativerne udvikles med det strategiske sigte, at de kan forankres i de medvirkende kommuner efter projektperioden samt at de har en overførbarehed, der gør, at de kan konceptualiseres og implementeres også i andre kommuner. I 2011 er der gennemført en analyse, der har til formål at kvalificere projektudviklingen og koncept, herunder via en analyse af behov og eksisterende tilbud. Konceptet for forældrekurser og -initiativer forventes at være udviklet, afprøvet og formidlet ultimo 2014.

- Koncept for handleplaner og kompetenceudvikling: Koncept for handleplaner og kompetenceudvikling skal understøtte udvikling af handleplaner og kompetenceudvikling på for børn og unge med funktionsnedsættelser. Initiativet har til formål at styrke inddragelsen af familien samt forøget systematik, koordinering og helhed i indsatsen for de børn, der går i særligt dagtilbud og/eller hjemmetrænes. Dette gøres ved udvikling af et handleplanskoncept samt ved efterfølgende formidling og kompetenceudvikling af fagpersoner i kommunerne. Målgruppen er de fagpersoner, der foretager udredning, visitation og tilsyn i forhold til de omfattede børn, samt medarbejdere i de særlige dagtilbud og deres samarbejdspartnere.

I 2011 er der udarbejdet en baggrundsanalyse og udviklet et rammekoncept for handleplaner. Herudover er der i 2011 udviklet rammer og materiale til brug for udbudsprocessen, der gennemføres i 2012. Det forventes, at en udvalgt leverandør påbegynder leveringen juli 2012, og herunder forventes kompetenceudviklingsforløbene gennemført i perioden september 2013 til oktober 2014. Den afsluttende evalueringsrapport og det endeligt kvalificerede handleplanskoncept forventes at foreligge ultimo 2014.

Begge initiativer har til formål at understøtte kommunernes indsatser over for målgruppen af børn og unge med betydelig og varigt nedsat funktionsevne og behov for træning.

Brobygningsprojekt

Socialstyrelsen har i 2011 igangsat et flerårigt samarbejdsprojekt mellem VIHS, VISO og en række kommuner (syv i alt). Projektet har hentet inspiration fra flere artikler i konventionen, men i særdeleshed i artikel 26. Projektet sammenholder traditioner, forståelsesrammer og erfaringer indhentet inden for områderne socialpsykiatri, ADHD og autisme. Projektets formål er at bygge bro mellem forskellige tilgange og metoder inden for henholdsvis handicap- og socialpsykiatriområdet i relation til aldersgruppen 17-25 år med henblik på at besvare bl.a. følgende:

- Hvorledes understøtter ICF og VUM/Danske Handicaporganisationer/DUBU den komplekse problematik, som borgere inden for målgruppen ofte har?
- Kan der udvikles rehabiliteringsmodeller til målgruppen, der på tværs af handicap- og socialpsykiatrien tilbyder en fælles tilgang, hvor fokus er på ressourcer, inklusion, selvstændighed og deltagelse?

- Hvordan ser problemfeltet ud fra et ungeperspektiv? Hvordan kan de levede erfaringer fra de unge selv bidrage til en udvikling af den kommunale praksis for målgruppen?

Opsporingsprojekt

Som et led i den samlede ADHD-satsning "Ny og forstærket indsats til børn, unge og voksne med ADHD" har Socialstyrelsen i samarbejde med tre kommuner gennemført et opsporingsprojekt, der skulle skabe rammerne for en systematisk opsporing af udsatte voksne med ADHD og et bedre udgangspunkt for en målrettet indsats for denne gruppe. Opsporingsprojektet er gennemført i Slagelse, Vejle og Aarhus kommune i januar 2010-juni 2011, og har baseret sig på et samarbejde mellem de kommunale forvaltninger og psykiatrien.

Projektet har haft som mål at kvalificere de kommunale medarbejdere på jobcentre samt i tilbud til udsatte borgere til at opspore socialt udsatte borgere med ADHD og tilbyde dem indsatser målrettet deres særlige behov. Det kan fx være en afklaring af behovet for egentligt diagnostisk udredning og tilbud herom. Projektet har samtidig skulle skabe viden om sammenhænge mellem ADHD og social udsathed.

Projektet, der blev afsluttet i 2011 med udgivelsen af en evalueringsrapport, viser, at der er stort potentiale i at arbejde målrettet med opsporing i forhold til udsatte unge og voksne og i at tilrettelægge dette arbejde i tæt samarbejde mellem kommune og psykiatri. Som supplement til evalueringen er der som opfølgning på projektet gennemført personlige interviews med ni voksne med ADHD. Interviewene fokuserer på deres personlige livsforløb (barndom – ungdom – voksenliv), erfaringer og oplevelser før og efter diagnosen. Interviewundersøgelsen blev offentliggjort sammen med evalueringsrapporten.

Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse har oplyst følgende:

Initiativer over for personer med hjerneskade

Sundhedsstyrelsen offentliggjorde i juni 2011 forløbsprogrammer for børn og unge henholdsvis voksne med erhvervet hjerneskade. Forløbsprogrammerne beskriver den samlede tværfaglige, tværsektorielle og koordinerede indsats.

Som led i finansloven for 2011 er der afsat i alt 150 mio. kr. i perioden 2011-2014 til styrket genoptræning og rehabilitering af personer med erhvervet hjerneskade. Midlerne er primo 2012 udmøntet til kommunerne til lokal udmøntning af forløbsprograminitiativer på baggrund af Sundhedsstyrelsens forløbsprogrammer for børn og unge henholdsvis voksne med erhvervet hjerneskade. Desuden vil der i regi af Sundheds-

styrelsen blive udarbejdet fem retningslinjer, som offentliggøres i løbet af 2013 og 2014. Tre af retningslinjerne omhandler fysioterapi og ergoterapi til mennesker med nedsat funktionsevne som følge af henholdsvis erhvervet hjerneskade, cerebral parese og multipel sklerose. De øvrige to retningslinjer omhandler henholdsvis udredning, behandling og rehabilitering af voksne med mentale funktionsnedsættelser som følge af erhvervet hjerneskade samt udredning og behandling af psykiatrisk komorbiditet hos børn med erhvervet hjerneskade.

Der er på finansloven for 2012 afsat 25 mio. kr. årligt i perioden 2012-2015 til styrket indsats for unge med hjerneskade. Midlerne afsættes til en målrettet indsats med henblik på, at unge med hjerneskade hurtigere får genoptræning og rehabilitering. Formålet er, at unge patienter med hjerneskade bedst muligt generhverver deres tabte funktioner, således at de på bedste måde kan klare dagligdagen, deltage i det sociale liv, herunder evt. arbejdslivet.

Der er afsat i alt 50 mio. kr. over en 4-årig periode til støtte for etablering af et nyt samlet specialiseret neurorehabiliteringscenter på Glostrup Hospital. Her samles de nuværende rehabiliteringsenheder Klinik for Rygmarvsskade i Hornbæk og afsnit for traumatisk hjerneskade Hvidovre Hospital i en fælles neurorehabiliteringsenhed for både rygmarvsskade og hjerneskaderehabilitering. Med den nye enhed etableres et samlet og stærkt fagligt miljø for specialiseret neurorehabilitering til gavn for patienterne.

Artikel 27 – Arbejde og beskæftigelse

Beskæftigelsesministeriet har oplyst følgende:

Initiativer for forbedring af arbejdsmarkedstilknytningen

Arbejdsmarkedsstyrelsen har i 2011 igangsat en række initiativer for at forbedre arbejdsmarkedstilknytningen for personer med handicap. Flere af initiativerne udløber af den tidligere regerings handicapstrategi "Handicap og job – det kan lade sig gøre", der blev offentliggjort i april 2009.

Handicapstrategi aktiviteter i 2011

I 2011 blev der gennemført et forsøg, hvor et antal jobcentre skal tilbyde alle førtidspensionister op til 40 år op til fem frivillige afklaringssamtaler, som skal afholdes i løbet af et halvt år. Efterfølgende blev tilbuddet om afklaringssamtaler udvidet til førtidspensionister op til 50 år. Samtalerne skulle både afklare førtidspensionistens ønsker og forudsætninger for at opnå tilknytning til arbejdsmarkedet og give personen kendskab

til arbejdsmarkedet og hans eller hendes muligheder for at komme i beskæftigelse. Forsøget blev afsluttet primo 2012, og evalueringen af forsøget er offentliggjort på hjemmesiden www.foertidspensionister-i-job.dk.

Der blev oprettet en inspirationsbank for at udbrede viden i form af gode historier til virksomheder og personer med handicap om erfaringerne og potentialet ved, at personer med handicap kommer i beskæftigelse, herunder om hvordan virksomheder og personer med handicap konkret har grebet udfordringen an. Inspirationsbanken kan findes på www.joboghandicap.dk.

STAFF-Projektet

I 2011 blev Særligt Tilrettelagt Arbejdskraft Formidling (STAFF) igangsat og skal gennemføres i perioden 2011-2013 på baggrund af Finanslov 2011. Indsatsen skal sikre, at flere borgere med udviklingshæmning ansættes i støttet beskæftigelse på almindelige virksomheder - i stedet for på beskyttet værksted efter servicelovens § 103. Projektet er forankret i jobcentrene i de 5 største kommuner og indsatsen udgår regionalt derfra, bl.a. via fagligt brede, regionale STAFF-netværk. Koordination og projektledelse sker fra Specialfunktionen Job & Handicap under Styrelsen for Fastholdelse og Rekruttering. Der udarbejdes årlig, samlet beretning.

Kampagnen "Søg Job - Evner i Fokus"

Den 1. maj 2011 igangsatte Beskæftigelsesministeriet sammen med Danske Handicaporganisationer og Virksomhedsforum For Socialt Ansvar (VFSA) et initiativ, hvor formålet er, at flest mulige personer med handicap, kommer i job eller fastholdes i job.

Initiativet sætter bl.a. fokus på at motivere personer med handicap til at søge job, hjælpe virksomhederne til at ansætte og fastholde personer med handicap samt klæde jobcentrene på til at give virksomhedsrettede tilbud til målgruppen. Kampagnen startede 1. maj 2011 og løber halvandet år frem under kampagneoverskriften "Søg Job – Evner i Fokus". Der er mere information om kampagnen på hjemmesiden www.evnerifokus.dk

Andre initiativer

Arbejdsmarkedsstyrelsen iværksatte i 2011 en evaluering af ordningerne om personlig assistance til mennesker med handicap i erhverv og mennesker med handicap under efter- og videreuddannelse (herefter samlet personlig assistance-ordningen). Formålet med evalueringen var at tilvejebringe viden om, hvordan personlig assistance-ordningen anvendes og fungerer i praksis. Evalueringen blev offentliggjort i november 2011 på styrelsens hjemmeside www.ams.dk.

I november 2011 blev der udmeldt en ansøgningsrunde, som prioriterer projekter indenfor følgende tre målgrupper:

1. Blinde og svagsynede
2. Personer med kognitiv funktionsnedsættelse
3. Beskæftigelsesinitiativ for førtidspensionister, der ønsker arbejde.

Ansøgningsrunden blev afsluttet i april 2012, hvor der blev igangsat tre projekter med et samlet tilskud på 6 mio. kr.

Der blev i oktober 2011 igangsat et projekt (Inklusion), som har til formål at undersøge effekten af to målrettede beskæftigelsesindsatser, henholdsvis IPS og Sherpa til mennesker med sindslidelser. IPS, som står for Individuel Planlagt job med Støtte, er en indsats, hvor personer med svære psykiske lidelser fra dag ét støttes i at søge ordinære job, og ved ansættelse får støtte til at beholde jobbet, så længe der er behov. Indsatsen er desuden kendetegnet ved at være en integreret del af den psykiatriske behandling. Sherpa er en modificeret udgave af IPS, som er tilpasset mennesker med en affektiv sindslidelse eller angstsygdom. Projektet gennemføres i perioden 2012-2017.

Forsvarsministeriet har oplyst følgende:

Ansættelse og fastholdelse

Forsvarskommandoen er tildelt midler fra satspuljebestillingen for 2012 til et 3-årigt projekt vedrørende beskæftigelseskonsulenter ved Veterancenteret. Tildelingen er sket med forbehold for, at konkrete udmøntningsplaner skal forelægges beskæftigelsesministeren.

Miljøministeriet har oplyst følgende:

Skovhjelperordningen

Skovhjelperordningen for udviklingshæmmede blev oprettet i 2009 og er en samarbejdsordning mellem Naturstyrelsen og kommuner. Skovhjelperordningen videreføres aktivt, så der løbende kommer nye samarbejder i gang. I 2011 har et samarbejde med Kalundborg Kommune betydet, at en nyoprettet skovhjelpergruppe fremover står for den daglige drift og formidling omkring Røsnæs Fyr. Og et samarbejde med Bornholms Regionskommune og LEV har betydet, at en ny skovhjelpergruppe på Bornholm bl.a. skal være med til at drive en natur- og sundhedscafe i Almindingen.

Artikel 28 – Tilstrækkelig levestandard og social tryghed

Social- og Integrationsministeriet har oplyst følgende:

Forhøjelse af ydelsesloftet for tabt arbejdsfortjeneste

Som led i udmøntningen af satspuljeaftalen for 2012 sker der pr. 1. juli 2012 en ændring i lov om social service, hvorved ydelsesloftet for tabt arbejdsfortjeneste ved pasning af børn med funktionsnedsættelse eller indgribende lidelse i hjemmet forhøjes. Loven hæver loftet for tabt arbejdsfortjeneste fra 20.241 kr. om måneden til 27.500 kr. om måneden og forbedrer dermed vilkårene for familier med børn med funktionsnedsættelse eller indgribende lidelse, hvor en af forældrene bliver nødt til at passe barnet i hjemmet i stedet for at være på arbejdsmarkedet.

Artikel 30 – Deltagelse i kulturlivet, rekreative tilbud, fritidsaktiviteter og idræt

Kulturministeriet har oplyst følgende:

Forum for tilgængelighed

Center for Bibliotek, Medier og Digitalisering under Kulturstyrelsen har nedsat "Forum for tilgængelighed til tv-tjenester", som har til formål at medvirke til en positiv udvikling på området. Baggrunden er dels Kulturministeriets konference i oktober 2009 om digitalt tv med fokus på personer med handicap dels forpligtelsen i artikel 7 i direktivet om audiovisuelle medietjenester (AVMS-direktivet), hvorefter medlemsstaterne skal tilskynde medietjenesteudbydere til gradvist at gøre deres tjenester tilgængelige for syns- og hørehæmmede.

På de afholdte møder har Kulturministeriet bl.a. orienteret om DR's nye public service-forpligtelser med hensyn til mennesker med handicap, og at der som noget nyt bliver etableret et brugerråd, hvorigennem handicaporganisationerne og DR løbende har mulighed for at drøfte DR's handicaptjenester. Desuden er drøftet forskellige problematikker omkring udvikling og omkostninger ved live-tekstning, synstolkning, mv. Ligeledes er TV2/Danmarks fremtidige planer for live-tekstning blevet præsenteret.

Miljøministeriet har oplyst følgende:

Tilgængelighed

I 2011 har ministeriet bidraget til det arbejde, som Fonden Dansk Standard og foreningen "Tilgængelighed for Alle" har igangsat med at revidere DS Håndbog 105 "Udearealer for alle".

Artikel 31 – Statistik og dataindsamling

Finansministeriet har oplyst følgende:

Webtilgængelighed

Digitaliseringsstyrelsen har i 2011 fået foretaget en analyse af de offentlige myndigheders arbejde med webtilgængelighed. Analysen viste blandt andet, at de myndigheder, som har mest erfaring med web-tilgængelighed, mener, at det grundlæggende ikke koster nævneværdigt ekstra ressourcer at købe og vedligeholde en god tilgængelig hjemmeside. Analysen viste samtidig, at web-tilgængelighed ikke primært er et spørgsmål om penge, men i lige så høj grad et spørgsmål om at indtænke og prioritere tilgængelighed i tidlige faser i udviklingen og produktionen af digitale løsninger og indhold. På baggrund af analysens resultater og konklusioner arbejder Digitaliseringsstyrelsen på at udbrede kendskabet til tilgængelighedsstandarder og dens betydning for offentlige myndigheders web-arbejde. Analysen viste således også, at mange myndigheder sjældent eller slet ikke tester for tilgængelighed. Der arbejdes med målrettede initiativer til forskellige relevante medarbejdergrupper, konkret vejledning til offentlige myndigheder og fremme af best practices på området, således at offentlige myndigheder kan styrke deres hjemmesiders tilgængelighed.

Social- og Integrationsministeriet har oplyst følgende:

Satspuljemidler til levevilkårsundersøgelse

Der er af satspuljen for 2012 afsat 4 mio. kr. til en levevilkårsundersøgelse for mennesker med handicap. Formålet med undersøgelsen er at give viden om praktiske, sociale og psykiske virkninger af handicap, som kan ligge til grund for en vurdering af levevilkårene for mennesker med handicap, herunder udviklingen i den fulde opnåelse af de økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder, der er fastsat i FN's handicapkonvention. Levevilkårsundersøgelsen vil medvirke til, at Danmark lever op til forpligtelsen i FN's handicapkonvention artikel 31 om at indsamle passende oplysninger, herunder statistiske og forskningsmæssige data. Undersøgelsen iværksættes i 2012 og forventes gentaget herefter hvert fjerde år, således at den kan danne grundlag for den periodiske beretning om implementering af handicapkonventionen, som til gives til FN's handicapkomite.

Satspuljemidler til ansøgningspulje til forbedring af indsatsen over for mennesker med hørehandicap

Der er i satspuljen for 2012 afsat 8 mio. kr. til udviklingsprojekter, som har til formål at forbedre indsatsen over for mennesker med hørehandicap. Puljen er rettet mod, at det er organisationerne på området, der kan søge støtte til udviklingsprojekterne. Puljen udmøntes i foråret 2012.

Satspuljemidler til viden om etniske minoriteter og handicap

Der er af satspuljen for 2012 afsat 1,8 mio. kr. til et forskningsprojekt, som skal tilvejebringe viden om etniske minoriteter og handicap, som kan bidrage til en forbedret indsats for målgruppen. Forskningsprojektet skal skabe overblik over eksisterende viden om etniske minoriteter med handicap og deres familier og tilvejebringe ny viden om denne gruppes problemstillinger i forhold til handicap, som kan styrke den sociale, beskæftigelsesmæssige, uddannelsesmæssige mv. indsats fra det offentlige, civilsamfund og familie. Der vil indgå en målrettet formidling af denne viden til fagfolk, sagsbehandlere, foreninger, familier mv.

Udgivelse i 2011 af undersøgelsen "I selvstændig bolig – voksne udviklingshæmmede"

Der er gennemført en interviewundersøgelse med fokus på, hvordan voksne udviklingshæmmede i selvstændig bolig oplever deres muligheder for at leve et liv på egne præmisser. Undersøgelsen tegner et billede af, hvordan udviklingshæmmede selv oplever at bo i selvstændig bolig, og hvordan de ser deres muligheder i forhold til blandt andet støtte, selvbestemmelse og socialt liv.

Udgivelse af undersøgelsen "Man vil stadig gerne have lov til at være mor"

Der er i 2011 udgivet en undersøgelse "Man vil stadig gerne have lov til at være mor - om forældre med erhvervet handicap, der bor på botilbud". Undersøgelsen belyser, hvor mange forældre med erhvervet handicap og med børn under 18 år, der bor på et botilbud, samt hvilke særlige karakteristika målgruppen har og hvilken betydning, det har for deres mulighed for at udfylde forælderollen. Desuden ser undersøgelsen på inden for hvilke rammer og på hvilken måde, botilbuddene organiserer indsatsen over for forældrene i målgruppen.

Sociologisk forskningsprojekt om den sociale indsats over for borgere med ADHD

Som en del af projektet "Ny og forstærket indsats til børn, unge og voksne med ADHD" har Socialstyrelsen igangsat sociologisk forskningsprojekt om den sociale indsats over for familier og voksne med ADHD. Forskningsprojektet skal give viden om samfundsmæssige strategier og praktiske løsninger i tilrettelæggelsen af indsatsen overfor målgruppen. Forskningsprojektet gennemføres inden for følgende tre forvaltningsniveauer og indsatsområder:

- Socialforvaltningens familieafdeling og familiernes møde med behandlingstilbud, daginstitutioner, folkeskoler og ungdomsuddannelser.

- Jobcentrene med særligt henblik på arbejdsmarkedsrettet støtte til voksne med ADHD i alderen 18-30 år.
- Kriminalforsorgen med særligt henblik på rehabiliteringsprogrammer og udsulning (handleplansarbejde og kontakten til den kommunale myndighed).

Kortlægning af ADHD

Som en del af projektet "Ny og forstærket indsats til børn, unge og voksne med ADHD" har Socialstyrelsen og SFI foretaget en kortlægning af organiseringen, omfanget og karakteren af regionale, kommunale og private tilbud til børn, unge og voksne med ADHD i dag.

Kortlægningen blev afsluttet i foråret 2011 med offentliggørelsen af to rapporter:

- En international forskningsoversigt over ADHD-indsatser.
- En landsdækkende kortlægning af ADHD-området i kommunerne og blandt tilbud til personer med ADHD.

De to rapporter skal ses i en sammenhæng, hvor forskningsoversigten bidrager med viden om evidensbaserede metoder, og kortlægningen tegner et billede af ADHD-indsatser i en dansk kontekst. I forbindelse med kortlægningen er der endvidere lavet en række beskrivelser af forskellige typer indsatser til inspiration for kommunernes arbejde med ADHD. Både rapporterne og inspirationseksemplerne er offentliggjort på Socialstyrelsens hjemmeside.

Bedre national dokumentation og ledelsesinformation på handicapområdet

Regeringen og KL er i december 2011 blevet enige om en ny aftale om dokumentation på handicapområdet. Med handicapdokumentationsprojektet overgår indberetningen af data til Danmarks Statistik fra de summariske, manuelle årlige skema-indberetninger til elektronisk overførsel af CPR-baserede oplysninger. Aftalen indebærer bl.a., at kvaliteten og validiteten af den nationale dokumentation og den lokale ledelsesinformation styrkes via opgørelser på individniveau. Dette muliggør opgørelser på køn, alder og målgrupper samtidig med, at det fælles begrebsapparat, der er udviklet i regi af Digitaliseringsprojektet på handicap og udsatte voksenområdet (DHUV) udbredes. Aftalen indebærer, at kommunerne fra 2013 skal anvende det fælles begrebsapparat i den løbende dokumentation og ledelsesinformation af indsatsen på handicapområdet, samt at alle kommuner indberetter oplysninger om ydelser og målgrupper på CPR-niveau til Danmarks Statistik fra 2013. Kommunerne får adgang til benchmarking og

ledelsesinformation på både aktivitets- og udgiftsdata på handicapområdet i FLIS (KL's Fælleskommunalt ledelsesinformation). Indberetningerne anvendes af Danmarks Statistik til opgørelse af nationale indikatorer på området, der offentliggøres på Danmarks Statistiks hjemmeside.

SFI's aktiviteter på handicapområdet

SFI har sammen med Professionshøjskolen Metropol bidraget til et kommende temanummer af Scandinavian Journal of Disability Research, hvor der gives et overblik over handicapforskningen. SFI har desuden udgivet en undersøgelse af beskæftigelsessituationen for personer med handicap, der bl.a. viser, at faldet i beskæftigelsen hos personer med handicap i forbindelse med finanskrisen ikke er større end i befolkningen som helhed (Thomsen og Høgelund: Handicap og beskæftigelse, Udviklingen mellem 2002 og 2010).

Artikel 32 – Internationalt samarbejde

Finansministeriet har oplyst følgende:

It-tilgængelighed

Digitaliseringsstyrelsen har i 2011 deltaget aktivt i europæiske og nordiske projekter på it-tilgængelighedsområdet, bl.a. for at dele og indhente viden og udvikle værktøjer. Digitaliseringsstyrelsen deltager i et EU-støttet tematisk netværk, ATIS4all (Assistive Technologies and Inclusive solutions for All) og har været inddraget i arbejdet med at udvikle UWEM 2 (Unified Web Evaluation Methodology). Dette er en erkendelse af, at alle lande står med de samme udfordringer, og at der forventeligt er mange synergier og meget inspiration at hente i samarbejdet med andre lande.

Udenrigsministeriet har oplyst følgende:

Internationalt samarbejde i relation til Danmarks udviklingspolitik

Som nævnt under artikel 11 tages der hensyn til, at personer med handicap er en sårbar gruppe i forbindelse med strategien for Danmarks humanitære indsats 2010-2015. På samme måde fremhæves personer med handicap som en særligt udsat gruppe i den udviklingspolitiske strategi (2010). I strategien for dansk støtte til civilsamfundet i udviklingslandene (2008) fremhæves vigtigheden af at give særlig opmærksomhed til gennemførelse af konventioner til fremme af rettigheder for særligt udsatte grupper, herunder personer med handicap. I forlængelse heraf støttes en række udviklingsprojekter gennem bevillinger til danske interesseorganisationer, der arbejder med projekter for personer med handicap i udviklingslande, samt bl.a. i uddannelsesprogrammer,

hvor støtten til "Inclusive Education" blev videreført i 2011, hvor hensynet til mennesker med handicap er en integreret del af tilgangen.

Artikel 33 – National gennemførelse og overvågning

Social- og Integrationsministeriet har oplyst følgende:

Overvågningsopgaven

Overvågningsopgaven efter artikel 33 bliver i Danmark varetaget inden for en ramme, hvor en række organer kan supplere hinanden og se på konventionen i forskelligt perspektiv. Den egentlige overvågningsopgave efter artikel 33, stk. 2, er placeret i Institut for Menneskerettigheder, mens Danmark opfylder forpligtelsen ifølge samme artikels stk. 3 gennem Det Centrale Handicapråd, som er et uafhængigt råd, som rådgiver regering og Folketing i handicapsspørgsmål. Det Centrale Handicapråd består af repræsentanter fra forskellige grene af forskningsverdenen, boligområdet samt arbejdsmarkedets parter. Derudover er handicaporganisationerne samt KL og Danske Regioner repræsenteret i rådet.

Se også ovenfor, s. 5-6, under pkt. 3.

Satspuljemidler til igangsætning af forskning på handicapområdet

Satspuljepartierne har i 2011 afsat 6 mio. kr. til at igangsætte en længerevarende strategi, som skal fremme, at forskningsverdenen i højere grad begynder at sætte specifikt fokus på handicapproblematikker eller inddrager handicapaspektet i relevant forskning. En del af midlerne er brugt til udarbejdelse af en oversigt over forskningsmiljøer i Skandinavien og Storbritannien, som bl.a. har dannet baggrund for at udbyde tre Phd-stillinger forankret i universitetsverdenen. Ph.d.-projekterne forventes igangsat efter 1. oktober 2012. En højere grad af handicapforskning vil kunne understøtte overvågningen af FN's handicapkonvention.

Artikel 49 – Tilgængeligt format

Social- og Integrationsministeriet har oplyst følgende:

Bevidstgørende kampagner

I forbindelse med at der i satspuljen for 2012 er afsat i alt 4 mio. kr. til bevidstgørende kampagner om rettigheder for personer med handicap bruges en mindre del af de afsatte midler til at genoptrykke og tilpasse det eksisterende formidlingsmateriale om

FN's handicapkonvention, så det kan udbredes til en større målgruppe og kan indgå i kampagnen.

5. Kulturstyrelsen (tidl. Kulturarvsstyrelsen)

Der er mellem Kulturstyrelsen og Folketingets Ombudsmand indgået en aftale om, at Folketingets Ombudsmand løbende modtager underretning i de tilfælde, hvor Kulturstyrelsen modsætter sig forandringer/forbedringer af handicaptilgængeligheden til fredede, offentlige bygninger.

Folketingets Ombudsmand har i 2011 ikke modtaget underretning om afslag fra Kulturstyrelsen, hvor styrelsen har modsat sig forandringer/forbedringer.

Kulturstyrelsen har den 30. marts 2009 på ombudsmandens opfordring bl.a. givet følgende orientering om sin praksis med hensyn til tilgængelighed til fredede bygninger:

”De fredede bygninger er en broget masse, både med hensyn til alder, arkitektur og funktion. Der kan derfor ikke opstilles generelle retningslinjer for, hvordan der skal skaffes tilgængelighed til disse. Spørgsmålet om tilgængelighed må behandles konkret for hver enkelt bygning. Kulturarvsstyrelsen arbejder i hvert enkelt tilfælde med de konkrete adgangsforhold, og forsøger i hvert enkelt tilfælde at finde en tilfredsstillende løsning. I langt de fleste tilfælde lader dette sig gøre, f.eks. at etablere en rampeløsning, et liftsystem eller lign. I andre tilfælde er bygningen blevet indrettet således, at de offentligt tilgængelige arealer ligger på etager, hvor der nemt kan etableres tilgængelighed, mens ikke-offentligt tilgængelige arealer placeres på andre etager. I ganske enkelte tilfælde har den fredede bygning en sådan karakter, at det vanskelig lader sig gøre.

Det er styrelsens politik altid at prøve at finde løsninger på tilgængelighed, og det er kun i ganske få tilfælde, at der er givet et egentligt afslag.”

6. Møder

Folketingets Ombudsmand har i det forløbne år – i fortsættelse af de indledende møder i 2011, som er omtalt i redegørelsen for 2010 – holdt et nyt møde med Det Centrale Handicapråds sekretariat og Institutet for Menneskerettigheder som følge af samarbejdet om og bistand til instituttet som kontrolinstans i henhold til FN's Handicapkonvention.

Som emner på mødet, der fandt sted den 12. marts 2012, var bl.a. indbyrdes orientering om arbejdet i 2011 og planer for 2012. På mødet redegjorde Institut for Menneskerettigheder bl.a. for sin afsluttede undersøgelse om værgemål. Det fortsatte samarbejde de tre institutioner imellem blev også drøftet. Det blev på mødet aftalt, at der som udgangspunkt skal være halvårslige møder. Det næste møde er aftalt afholdt i september måned 2012. Det blev endvidere aftalt, at der udfærdiges et protokollat/notat om det videre samarbejde.

Folketingets Ombudsmand og Det Centrale Handicapråds sekretariat (herefter DCH) havde forinden – den 3. februar 2012 – haft et møde, hvor det fortsatte samarbejde, og samarbejdet med Institut for Menneskerettigheder, i lyset af handicapkonventionens artikel 33 ligeledes blev drøftet. På mødet blev også forskellige mere detaljerede handicapsspørgsmål berørt. Nævnes kan bl.a. anvendelsen af handicapkonventionen som fortolkningsbidrag, Socialministeriets handleplan for handicapområdet, DCH's møde med justitsministeren om forbud mod diskrimination pga. handicap, ombudsmandens verserende – og kommende – inspektionssager (herunder og især handicaptilgængelighedsinspektioner), DCH's temaer for arbejdet i 2012 (bl.a. handicap i medierne og forældreholdninger til inklusion i folkeskolen), og dømte med udviklingshæmning (opfølgning på en tidligere sag fra Center for Ligebehandling af Handicappede).

Jeg havde endvidere kort tid efter min tiltræden som Folketingets Ombudsmand et møde med Danske Handicaporganisationers formand og enkelte af dennes nære medarbejdere.

7. Egentlige handicaptilgængelighedsinspektioner

Folketingets Ombudsmand har siden 2000 foretaget i alt 27 egentlige handicaptilgængelighedsinspektioner. Inspektionerne fordeler sig sådan:

Rådhus/amtsgårde: 8

Kirker, kapeller og kirkegårde: 3

Universiteter: 2

Sygehuse: 1

Museer: 4

Biblioteker: 2

Musikhuse: 1

Svømmecenter: 1

Fodboldstadion: 1

Isstadion: 1

Transport med DSB: 1

Skadeklinik: 1

Byrum: 1

To egentlige handicaptilgængelighedsinspektioner blev gennemført august måned 2012: byrummet i det centrale Slagelse og Frilandsmuseet.

I inspektionerne deltager en kørestolsbruger (institutionens handicapkonsulent), så det reelle behov for ændringer af bygninger mv. kan afdækkes. Ved inspektionerne er det navnlig den fysiske tilgængelighed, opmærksomheden er rettet mod. Tilgængeligheden for mennesker med andre handicap (f.eks. syns- og hørehandicap) undersøges også under inspektionerne.

Rapporterne om Folketingets Ombudsmands handicaptilgængelighedsinspektioner indledes med en beskrivelse af retsgrundlaget for gennemførelsen af inspektionerne (navnlig af ombudsmandslovens § 18 og Folketingets beslutning B 43 af 2. april 1993).

Et andet element i indledningen til disse særlige inspektionsrapporter er en beskrivelse af den målestok, som de faktiske forhold hos den myndighed/det tilbud, som inspektionen er rettet imod, vurderes med.

Hermed sigtes ikke kun til byggelovgivningens tilgængelighedskrav (herunder de skiftende bygningsreglementer) og til tilgængelighedskravene i den særlige bekendtgørelse nr. 1250 af 13. december 2004, der gælder ved ombygninger af offentligt tilgængelige bygninger og erhvervsbyggeri til service og administration i de tilfælde, hvor ombygningen ikke er væsentlig i henhold til byggelovens § 2, litra b (og dermed ikke er omfattet af bygningsreglementernes tilgængelighedskrav). Bekendtgørelsen, der trådte i kraft den 1. januar 2005, indeholder krav om etablering af handicapparkeringspladser, niveaufri adgang til bebyggelsen, indretning af handicaptoulet og installation af elevator og gælder altså også i tilfælde, hvor ombygningen ikke er væsentlig. Kravene om at opfylde bekendtgørelsen kan dog kun gøres gældende, hvis de omkostninger, der er forbundet med at opfylde dem, ikke overstiger en bestemt maksimumsgrænse (der er fastsat i forhold til ombygningsbudgettet).

I indledningen til rapporterene beskrives også – og navnlig – den særlige humanitære målestok, som er karakteristisk for ombudsmandens bedømmelse af tilgængelighedsforhold. Denne særlige målestok og dens funktion er f.eks. i en rapport om inspektio-

nen af handicaptilgængelighed til rådhuset i Aalborg Kommune beskrevet på følgende måde:

”Ombudsmandens grundlag for at bedømme et forhold er imidlertid i et vist omfang mere vidtgående end hvad der i almindelig forvaltningsretlig terminologi betegnes som ’gældende ret’; i dette tilfælde byggelovgivningens tilgængelighedskrav. Ombudsmanden har således også mulighed for at anlægge mere overordnede humanitære eller medmenneskelige betragtninger i sin bedømmelse af et forhold. Ombudsmandens vurdering er i den forbindelse præget af krav om hensynsfuld og menneskeværdig behandling af borgerne. Den nævnte vurdering er i høj grad inspireret af 1) folketingsbeslutningen af 1993, 2) FN’s standardregler om lige muligheder for handicappede mv. og FN’s handicapkonvention, 3) Statens Byggeforskningsinstituts anbefalinger (SBI-anvisning 216), 4) Dansk Standard 105 – Udearealer for alle og 5) Dansk Standard DS 3028:2001 – Tilgængelighed for alle (som er udarbejdet af Dansk Standard i samarbejde med bl.a. det tidligere By- og Boligministerium og forskellige handicaporganisationer).

Byggelovgivningens tilgængelighedskrav er som udgangspunkt ikke tillagt tilbagevirkende kraft. Som led i det udvidede bedømmelsesgrundlag (...) har ombudsmanden imidlertid i et vist omfang også mulighed for at tage stilling til spørgsmålet om tilgængelighed i bygninger der var opført på det tidspunkt da byggelovgivningens tilgængelighedskrav trådte i kraft.

Generelt er det således på dette område min opfattelse at det så vidt muligt må tilstræbes at det i offentlige bygninger med almindelig publikumssøgning er muligt for mennesker med handicap (og personer med midlertidig nedsat bevægelses- eller orienteringsevne) at komme ind og blive betjent på linje med andre borgere.”

Ud over de konkrete resultater af de inspektioner, Folketingets Ombudsmand har foretaget, er det ønsket, at der ved disse inspektioner og ved offentliggørelse af inspektionsrapporterne skabes en sådan opmærksomhed om området, at inspektionerne får en afsmittende betydning for andre myndigheder inden for de samme områder. Det søges også opnået ved at sende pressemeddelelser ud og kontakte relevante tidsskrifter.

Folketingets Retsudvalg bliver som bekendt løbende orienteret om inspektionsrapporterne og opfølgingsrapporterne, og rapportererne bliver løbende offentliggjort på Folketingets Ombudsmands hjemmeside.

8. Inspektionsvirksomhed bortset fra de egentlige handicaptilgængelighedsinspektioner

Ved alle inspektioner af institutioner i offentlige bygninger (f.eks. fængsler, arresthuse, sociale og psykiatriske bosteder og psykiatriske afdelinger) er opmærksomheden også rettet mod handicaptilgængelighedsspørgsmålet. Det vil typisk kun fremgå udtrykkeligt af rapporten om inspektionen, hvis der er særlig anledning til det.

Folketingets Ombudsmand har, siden institutionen blev oprettet, foretaget inspektioner af psykiatriske afdelinger. Inspektionsvirksomheden er efter den 1. januar 1997 blevet væsentligt forøget også på dette område. Der er således siden den 1. januar 1997 gennemført 39 inspektioner af psykiatriske afdelinger, 10 inspektioner af psykiatriske bosteder og 7 inden for distriktspsykiatrien.

Også sociale bosteder er i et vist omfang blevet inspiceret, siden institutionen blev oprettet, og inspektionsvirksomheden på dette område er også blevet øget efter den 1. januar 1997, hvor der er foretaget inspektioner af 15 bosteder. Inspektionerne er sket på steder, hvor beboerne har svære handicap, og bostederne er blevet inspiceret bl.a. med henblik på at se efter, at de enkelte regioner og kommuner lever op til deres tilsynsforpligtelse efter de gældende bestemmelser.

9. Konkrete/generelle sager

Folketingets Ombudsmand behandler hvert år et stort antal sager, som også har relation til spørgsmålet om ligebehandling af mennesker med handicap. Der kan navnlig være tale om sager inden for det socialretlige område og inden for psykiatrien. Der kan også være tale om sager inden for byggelovgivningen.

I 2009 blev der behandlet flere sager, hvor ombudsmanden havde lejlighed til at tage stilling til bestemmelser i FN's handicapkonvention. To af disse sager er gengivet i redegørelsen for 2009.

4 konkrete sager, som er behandlet i 2011, kan have interesse til illustration af Folketingets Ombudsmands arbejde med området ligebehandling af mennesker med handicap:

Sagerne er gengivet i den rækkefølge, hvori de har været behandlet i institutionen.

a) Sagen med j.nr. 2011-2412-0105 drejede sig om en ansøgning om personlig assistance til en frisør med et hørehandicap. Den pågældende havde ansøgt om en tegn-

sprogstolk 20 timer om ugen efter lov om compensation til handicappede i erhverv mv. (kompensationsloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 727/2009).

Kommunen afslog den 13. oktober 2010 at imødekomme ansøgningen og foreslog i stedet, at frisøren fik tilskud til et kompenserende hjælpemiddel i form af en teknologisk løsning (videotolkning), jf. § 100, stk. 2, i lov om en aktiv beskæftigelsesindsats. Beskæftigelsesankenævnet stadfæstede den 26. januar 2011 kommunens afgørelse, og nævnet begrundede afgørelsen med, at frisøren igennem fjerntolkning/videotolkning måtte anses for tilstrækkeligt kompenseret i forhold til sit hørehandicap.

Ankestyrelsen afviste – i første omgang – at behandle sagen (som principiel eller generel), jf. afgørelse af 7. marts 2011, og frisøren klagede herefter til ombudsmanden, der i brev af 1. juli 2011 bad samtlige myndigheder om udtalelser i anledning af klagen.

I høringskrivelsen anførte ombudsmanden bl.a. følgende:

”I udtalelserne beder jeg (...) Kommune og Beskæftigelsesankenævnet, (...), om at redegøre nærmere for erfaringerne med at anvende en teknologisk løsning i form af videotolkning i stedet for tegnsprogstolk, herunder om løsningen er velafprøvet. I den forbindelse beder jeg kommunen og beskæftigelsesankenævnet om at redegøre for hvor længe denne løsning har eksisteret, hvilke myndigheder der hidtil har anvendt den, og om der har fundet en evaluering af videotolkningsløsningen sted.

Jeg henviser til at jeg i forbindelse med min behandling af sagen (via internettet) er blevet opmærksom på at den nationale tolkemyndighed foreløbig for en prøveperiode frem til den 31. marts 2012 tilbyder fjerntolkning og videotolkning som et forsøg. Forsøget bliver gennemført af Den Nationale Tolkemyndighed, Tegnkomp, Foreningen af Danske Døvblinde, Danske Døves Landsforbund og Høreforeningen. Efter lov om tolkning til personer med hørehandicap gives tolkning til aktiviteter der er nødvendige for at deltage i samfundslivet og ved sociale aktiviteter. Loven finder ikke anvendelse på tolkning der er reguleret af anden lovgivning.

Lov om tolkning til personer med hørehandicap finder således ikke anvendelse i den konkrete sag. Imidlertid er det oplysningerne om at der tilsyneladende er iværksat et forsøg med fjerntolkning og videotolkning på et område der er parallelt med tolkning efter lov om compensation til handicappede i erhverv mv., som giver mig anledning til at bede om en nærmere redegørelse for hvilke erfaringer

myndighederne har med videotolkning som kompenserende hjælpemiddel efter lov om en aktiv beskæftigelsesindsats.

Jeg beder Ankestyrelsen om at redegøre for hvorfor styrelsen har afvist at behandle sagen fordi den ikke har principiel eller generel betydning.”

Med brev af 16. november 2011 til frisøren meddelte Ankestyrelsen, at styrelsen ville behandle sagen og tage stilling til beskæftigelsesankenævnets afgørelse. På den baggrund besluttede ombudsmanden at træde ud af sagen. Ombudsmanden bad dog Ankestyrelsen om underretning om sagens videre forløb og henviste samtidig frisøren til at vente på resultatet af den fornyede behandling af sagen, før hun tog stilling til, om der var grundlag for at klage igen.

Den 28. februar 2012 meddelte Ankestyrelsen frisøren sin nye afgørelse i sagen.

Ankestyrelsen afgjorde, at fjerntolkning/videotolkning kan bevilges som personlig assistance efter kompensationsloven, men at der kun kan bevilges personlig assistance i form af fjerntolkning/videotolkning, hvis personen med handicap godkender fjerntolkning/videotolkning som assistanceordning. Ankestyrelsen lagde herved vægt på, at det følger af reglerne, at personen med handicappet skal godkende assistenten. Ankestyrelsen anførte i afgørelsen udtrykkeligt, at det forhold, at kommunen skal behandle ansøgningen om personlig assistance i forhold til alle eksisterende muligheder for hjælp efter den sociale lovgivning, ikke kan føre til, at kommunen ikke ”imod den pågældendes vilje retmæssigt kan bestemme, at den personlige assistance skal ydes i form af en specifik assistanceordning, i dette tilfælde fjerntolkning/videotolkning”.

Sagen har givet anledning til principafgørelse fra Ankestyrelsen (78-12).

b) I sagen med j.nr. 2011-2492-0410 havde Dansk Blindesamfund klaget til Folketingets Ombudsmand på et blindt medlems vegne over, at medlemmet – i modsætning til mange andre blinde – havde fået bevilget mellemste førtidspension og ikke højeste.

Ombudsmanden besluttede den 21. september 2011 på baggrund af sin gennemgang af klagers bilag og af retsgrundlaget ikke at gennemføre en egentlig ombudsmandsundersøgelse i anledning af klagen, idet der ikke var udsigt til, at han ville kunne kritisere de afgørelser, som myndighederne – kommunen, beskæftigelsesankenævnet og Ankestyrelsen – havde truffet.

I brevet af 21. september 2011 til Dansk Blindesamfund er de vigtigste faktiske forhold gengivet således:

”(...) der er født i 1979, er blind (har kun lyssans). (...) fik som 18-årig (i 1997) tilkendt invaliditetsydelse og bistanstillæg. I 2004 afsluttede (...) en 1-årig uddannelse som lydtekniker. Siden da har han – sammen med jobkonsulenter – gjort mange forsøg på at komme i arbejde, men det er ikke lykkedes. (...) er ikke i stand til selv at lave mad, men får mad leveret fra kommunen. Han har desuden oplyst at han har store problemer med at færdes i trafikken på egen hånd.

(...) Kommune traf den 31. maj 2010 afgørelse om at (...)s invaliditetsydelse blev ændret til mellemste førtidspension. Kommunen skønnede at (...)s erhvervsevne var nedsat med mere end 2/3 (men ikke til det ubetydelige).

Dansk Blindesamfund klagede på (...)s vegne til beskæftigelsesankenævnet over kommunens afgørelse. Dansk Blindesamfund mente at det var åbenbart at (...) kun havde en ubetydelig erhvervsevne, og at han derfor skulle have højeste førtidspension i stedet for mellemste.

Beskæftigelsesankenævnet, (...), tiltrådte (...) Kommunes afgørelse den 26. januar 2011. Nævnet mente ikke at (...) var berettiget til højeste førtidspension. Ligesom kommunen vurderede nævnet at (...)s erhvervsevne varigt var nedsat med omkring 2/3, men ikke til det ubetydelige. Efter nævnets opfattelse udelukkede (...)s synshandicap ham ikke fra for eksempel at udføre et skånejob af beskeden omfang, eventuelt i form af hjemmearbejde.

Dansk Blindesamfund klagede på (...)s vegne over nævnets afgørelse til Ankestyrelsen. Det var fortsat Dansk Blindesamfunds opfattelse at (...) var berettiget til højeste førtidspension. Dansk Blindesamfund henviste til mangeårig praksis i forbindelse med tilkendelse af førtidspension til blinde efter førtidspensionsloven, som var den relevante lov i (...)s tilfælde fordi han var blevet tilkendt invaliditetsydelse i 1997. Dansk Blindesamfund beskrev desuden 12 konkrete førtidspensionssager vedrørende blinde som efter Dansk Blindesamfund understøttede at (...) var berettiget til højeste førtidspension.”

Beskæftigelsesankenævnet fastholdt imidlertid sin afgørelse og sendte den 29. marts 2011 sagen til Ankestyrelsen, der den 29. april 2011 afviste at behandle sagen, fordi styrelsen ikke mente, at sagen var af principiel eller generel betydning.

Ankestyrelsen skrev i brevet bl.a. følgende i anledning af Dansk Blindesamfunds bemærkninger om en mangeårig praksis på området:

”I klagen har Dansk Blindesamfund fremsat supplerende bemærkninger, herunder blandt andet redegjort for, at der skal anvendes praksis for tilkendelse af invalidepension, som blev fastlagt af Invalideforsikringsretten i et principielt retsmøde den 15. august 1974. Endvidere er henvist til administrativ praksis for tilkendelse af førtidspension til blinde og svagsynede, som er beskrevet i kommenteret udgave af lov om social pension udgivet i 1985.

Ankestyrelsen bemærker, at den praksis, som Dansk Blindesamfund har henvist til, skal ses i lyset af senere afgørelser om førtidspensionsloven, herunder Højesterets dom af 22. december 1999 som er offentliggjort i P-3-00. Vi har efterfølgende offentliggjort en række afgørelser på grundlag af Højesterets dom. For så vidt angår højeste pension specifikt kan henvises til Højesterets dom herom, som er offentliggjort i P-19-01.

Som følge af den nyere praksis har Ankestyrelsen i modsætning til tidligere ikke offentliggjort afgørelser, der vedrører specifikke diagnoser eller arter af lidelser, men lægger mere vægt på en konkret samlet vurdering af funktionsniveauet ud fra alle oplysninger i de enkelte sager.

Det forhold, at der er tale om blindhed, medfører således ikke i sig selv, at der er grundlag for at antage sagen med henblik på generel udmelding til kommunerne. Vi finder, at der ikke er sådanne særlige forhold i den konkrete sag, at der er baggrund for at antage sagen til principiel behandling.”

I sin klage til ombudsmanden gentog Dansk Blindesamfund det, som havde været anført over for Ankestyrelsen (om den mangeårige faste administrative praksis for tilkendelse af højeste førtidspension til blinde). Dansk Blindesamfund mente desuden, at (...)s resterhvervsevne var vanskelig at få øje på.

I brevet af 21. september 2011 anførte ombudsmanden følgende som svar på klagen efter forinden at have gennemgået lovgrundlaget – herunder beskæftigelsesministeriets førtidspensionsvejledning nr. 54/2007, pkt. 64, hvorefter nedsættelsen af erhvervsevnen skal ses i relation til ethvert erhverv:

” (...) Kommunes og beskæftigelsesankenævnets afgørelser

Som det fremgår, skal vurderingen af hvilken erhvervsevne den der ansøger om førtidspension har i behold, ske på baggrund af et skøn over samtlige relevante oplysninger i sagen.

Dette er også fastslået i nyere praksis fra Ankestyrelsen – bl.a. som følge af domme fra Højesteret om emnet. Jeg henviser nærmere til det der står i Ankestyrelsens bemærkninger til Dansk Blindesamfunds klage.

Vurderingen af (...)s erhvervsevne og af i hvilket omfang den måtte anses for at være nedsat, var afgørende for resultatet af kommunens og nævnets afgørelser om (størrelsen af) førtidspension til (...). Myndighederne foretog denne vurdering på baggrund af en afvejning af en række hensyn og omstændigheder i (...)s sag, herunder oplysningerne om at han er blind, hans uddannelse og hidtidige tilknytning til arbejdsmarkedet, hans oplysninger om vanskeligheder i hverdagen på grund af at han er blind, hans alder mv.

Jeg kan ikke foretage denne afvejning på en anden og bedre måde end myndighederne der beskæftiger sig med dette sagsområde i det daglige, og som derfor har særlige forudsætninger for at træffe afgørelser på området bl.a. i kraft af deres erfaringer.

Jeg kan derfor kun kritisere myndighedernes afgørelser hvis der er særlige omstændigheder i sagen. Det kan f.eks. være hvis myndighederne ikke har undersøgt sagen godt nok, eller hvis afgørelsen er udtryk for en usaglig forskelsbehandling. Efter min gennemgang af sagen mener jeg ikke at den indeholder den slags særlige omstændigheder. Jeg bemærker at Dansk Blindesamfunds oplysninger om tilkendelsen af førtidspension til blinde/svagsynede i 12 konkrete sager efter min opfattelse ikke ændrer ved dette. Det skyldes at vurderingen af erhvervsevnen – og dermed af pensionsberettigelsen – som jeg har beskrevet, sker på baggrund af en konkret vurdering af en række omstændigheder i den enkelte sag.

Ud fra de oplysninger som Dansk Blindesamfund har sendt mig om (...)s sag, mener jeg herefter samlet set ikke at der er udsigt til at jeg vil kunne kritisere de afgørelser som (...) Kommune, og Beskæftigelsesankenævnet, (...), har truffet i (...)s førtidspensionssag.

Derfor har jeg besluttet ikke at gennemføre en egentlig ombudsmandsundersøgelse i anledning af den del af Dansk Blindesamfunds klage på (...)s vegne der handler om kommunens og nævnets afgørelser.

...”

Om Ankestyrelsens afvisning af at behandle sagen som generel eller principiel, jf. § 59 a, stk. 1-3, i retssikkerhedsloven – som der heller ikke var udsigt til kritik af – henviste ombudsmanden nærmere til begrundelsen for Ankestyrelsens afgørelse og til Ankestyrelsens bemærkninger til Dansk Blindesamfunds klage sammenholdt med betingelserne for tilkendelse af højeste førtidspension.

c. Sagen med j.nr. 2010-2967-0315 drejede sig om kravene til en afgørelses begrundelse i en særlig situation.

En yngre kvinde havde igennem 2½ år modtaget merudgiftsydelse efter servicelovens § 100. Da kommunen i 2008 genvurderede kvindens merudgiftsbevilling, ændrede kommunen vurderingen af, om hun var omfattet af personkredsen i servicelovens § 100. Det betød, at kvinden ikke længere var berettiget til merudgiftsydelse.

Kvinden klagede til det sociale nævn, som var enig med kommunen i, at kvinden ikke var omfattet af den personkreds, der kunne få dækket sine merudgifter. Det sociale nævns afgørelse blev truffet den 18. februar 2010, efter at nævnet i første omgang havde hjemvist sagen til fornyet behandling i kommunen, fordi kommunens afgørelse var blevet truffet på et mangelfuldt grundlag.

Kvinden klagede den 23. juli 2010 til ombudsmanden, der indledte en nærmere undersøgelse og afsluttede sin behandling af sagen med en udtalelse af 29. november 2011.

Efter ombudsmandens opfattelse indeholdt myndighedernes afgørelser udelukkende en begrundelse for, hvorfor kvinden ikke opfyldte betingelserne for at være omfattet af personkredsen i servicelovens § 100. Myndighederne havde derimod ikke forholdt sig til det faktum, at kvinden i 2½ år var blevet anset for omfattet af personkredsen, og de gav ikke kvinden en forklaring på, hvorfor myndighederne – i modsætning til tidligere – nu vurderede, at hun ikke var det.

For di myndighedernes afgørelser ikke fremstod som en forklaring på, hvorfor det nu vurderedes, at kvinden ikke var omfattet af personkredsen i servicelovens § 100, mente ombudsmanden ikke, at kvinden havde fået en fyldestgørende begrundelse for afgørelserne. Det, mente ombudsmanden, var kritisabelt.

Ombudsmanden henstillede til det sociale nævn, at nævnet genoptog sagen og gav kvinden en forklaring på, hvorfor det – i modsætning til tidligere – blev vurderet, at hun ikke var omfattet af personkredsen i servicelovens § 100.

Sagen er optaget til Folketingets Ombudsmands beretning for året 2011 som beretningssag nr. 16-1, og hele udtalelsen er derfor tilgængelig på hjemmesiden (www.ombudsmanden.dk).

d. Sagen med j.nr. 12/00236 er en sag, som ombudsmanden havde taget op af egen drift efter ombudsmandslovens § 17, stk. 1, på baggrund af nogle artikler i Ekstra Bladet. Der var i artiklerne kritik af behandlingen af levendefødte børn, der kommer til verden efter en sen abort. Det fremgik af presseomtalen, at levendefødte børn var blevet overladt til at dø alene i skyllerum.

Det fremgik af artiklerne, at der i 2009 var 838 sene aborter, heraf 118 aborter foretaget i eller efter den 21. uge af graviditeten. I 16 tilfælde var aborten foretaget i den 23. uge eller senere. Det fremgik endvidere af presseomtalen, at barnet i ca. 10 pct. af tilfældene var i live ved fødslen.

Ombudsmanden bad den 8. april 2011 Sundhedsstyrelsen og Indenrigs- og Sundhedsministeriet (nu Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse) om en redegørelse for sagen, herunder styrelsens tilsyn. I brevet gengav ombudsmanden (bl.a.) et konkret tilfælde, hvor en anonym jordemoder havde fortalt pressen, hvordan hun – uden retningslinjer – på egen hånd havde taget sig af et barn, der levede i to timer efter en abort i 22. uge af en graviditet, fordi hun ikke kunne bære at efterlade barnet alene.

Spørgsmålet om behandlingen af levendefødte, uafvendeligt døende børn er reguleret i vejledning nr. 9623 af 31. august 2005 om kriterier for levende- og dødfødsel mv. Det fremgår af vejledningen, at hvis et foster/barn udviser livstegn, efter at det er født eller fremhjulpet, er der tale om et levendefødt barn. Det gælder uanset svangerskabets alder, og uanset om baggrunden måtte være et indgreb efter abortlovens regler. Er barnet uafvendeligt døende, skal det have "fornøden omsorg".

Den 30. november 2011 skrev Sundhedsstyrelsen – efter at ombudsmanden var gået ind i sagen – til landets fødeafdelinger om reglerne på området og uddybende, hvad der skal forstås ved "fornøden omsorg".

Sundhedsstyrelsen skrev bl.a. følgende:

"Sundhedsstyrelsen har ikke tidligere præciseret, hvad der skal forstås ved 'fornøden omsorg'. Det er Sundhedsstyrelsens vurdering, at fødeafdelingerne selv har gode forudsætninger for at vurdere dette krav, og for at opfylde det. På baggrund af den konkrete sag vil styrelsen præcisere, at 'fornøden omsorg' indebærer mere end blot den sundhedsfaglige behandling. Et barn, som er uafvendeligt døende efter ekstremt for tidlig fødsel/sen abortus provocatus, bør ikke efterlades, men der bør stilfærdigt være et andet menneske i dets nærhed, indtil livstegn ophører. Ved et protraheret forløb, skal det sikres, at passende lejring eller smertelindring effektueres efter en gentagen jordemoderfaglig vurdering af behovet.

Hvis kvinden er indstillet på, at barnet skal være hos hende, indtil livstegn ophører, er dette den bedste løsning. Kvinden skal have den nødvendige erfarne plejefaglige observation og støtte. En væsentlig forudsætning for, at dette kan ske så vidt muligt atraumatisk for kvinden er, at hun er tilstrækkeligt forberedt på situationen. Dette skal allerede indgå i en læges overvejelse af, hvilken relevant information, der skal gives til en kvinde, som møder til iværksættelse af medicinsk forbehandling med henblik på sen abortus provocatus. Der bør ikke alene informeres om det mest sandsynlige forløb, men også om, at der evt. kan være livstegn i et kortere eller længere tidsrum. Såfremt kvinden har frabedt sig information, skal dette selvfølgelig respekteres. Kvinden vil i nogle tilfælde, hvor der er livstegn i en periode, ikke kunne eller ønske at se barnet eller have det hos sig. Det er så afdelingens ansvar at sikre, at der er et andet menneske hos barnet, samt at de fysiske rammer er passende og egnede til, at den fornødne omsorg kan udøves, så længe barnet viser livstegn."

Styrelsen bad endvidere afdelingerne om at udfærdige en lokal instruks, hvis der ikke i forvejen fandtes en.

Sundhedsstyrelsen sendte samme dag – den 30. november 2011 – en supplerende redegørelse til ministeriet, som ombudsmanden modtog fra ministeriet med brev af 21. december 2011. Sundhedsstyrelsen oplyste i den supplerende redegørelse, at styrelsen samme dag havde skrevet til landets fødeafdelinger, jf. citatet ovenfor. Styrelsen

oplyste endvidere, at man forventede, at alle afdelingerne nu ville udarbejde en skriftlig instruks, og at styrelsen gennem de faste sagkyndige på afdelingerne ville holde sig orienteret om udviklingen.

Ombudsmanden inviterede på denne baggrund ministeriet og Sundhedsstyrelsen til et møde for bl.a. at drøfte, hvordan styrelsen mere generelt ville sikre sig, at fødeafdelingerne levede op til kravene i vejledningen fra 2005, herunder ved at udfærdige lokale instrukser og arbejdsgange, der sikrede, at instruksen er kendt og følges.

Under mødet, der blev afholdt den 2. marts 2012, oplyste myndighederne, at styrelsen efter et år ville skrive til fødeafdelingerne for at sikre sig, at der var blevet udarbejdet instrukser.

Ombudsmanden afsluttede den 31. maj 2012 sin behandling af sagen og bad samtidig om at blive underrettet om resultatet af myndighedernes opfølgning.

Også denne sag er optaget til ombudsmandens beretning – for året 2012 som sag nr. 2012-10. Sagen kan i sin helhed læses på ombudsmandens hjemmeside (www.ombudsmanden.dk).

10. Folketingets Ombudsmands arbejde – virkning af bedømmelsesgrundlag

Der findes ikke i ombudsmandsloven særlige regler for ombudsmandens behandling af sager og spørgsmål, som angår ligebehandling af mennesker med handicap. Sager og spørgsmål herom behandles således som udgangspunkt efter de regler, der i almindelighed gælder for ombudsmandens virksomhed. På dette særlige område indgår imidlertid også, som nævnt ovenfor, et mere praktisk orienteret bedømmelsesgrundlag.

Også fordi ombudsmandens udtalelser ikke er retligt bindende, lægger ombudsmanden – når ombudsmanden afgiver udtalelser, eventuelt også kritik, henstillinger og anbefalinger – afgørende vægt på en grundig undersøgelse kombineret med en velunderbygget argumentation. Det har betydning for, at myndigheden tilslutter sig ombudsmandens opfattelse og efterkommer en eventuel henstilling.

I praksis bliver ombudsmandens henstillinger og anbefalinger så godt som altid efterkommet af myndighederne.

Danmark tiltrådte, som flere gange nævnt, den 28. maj 2009 ved folketingsbeslutning FN's konvention om rettigheder for personer med handicap. Konventionen er nu et vigtigt arbejdsredskab for stat, regioner og kommuner – og også for Folketingets Ombudsmands arbejde på området. Opmærksomheden vil således – også fra ombudsmandens side – være rettet mod, at konventionens borgerlige og politiske rettigheder er opfyldt, og mod, at der arbejdes hen imod at sikre, at konventionens økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder efterleves.

Udsendelsen af denne redegørelse giver et overblik over det meget store antal – store som små – initiativer, der tages på området for ligebehandling af mennesker med handicap. Fra reaktionerne på de tidligere udsendte redegørelser er jeg bekendt med, at redegørelserne i sig selv har en gunstig virkning for arbejdet på området.

11. Underretning

Redegørelsen sendes, foruden til Folketingets Retsudvalg og § 71, stk. 7-tilsynet, til følgende:

- Forsvarsministeriet
- Finansministeriet
- Transportministeriet
- Klima-, Energi- og Bygningsministeriet
- Miljøministeriet
- Ministeriet for Børn og Undervisning
- Ministeriet for Ligestilling og Kirke
- Justitsministeriet
- Erhvervs- og Vækstministeriet
- Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri
- Beskæftigelsesministeriet
- Social- og Integrationsministeriet
- Udenrigsministeriet
- Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter
- Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser
- Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse
- Kulturministeriet
- Beredskabsstyrelsen
- Ankestyrelsen
- SFI – Det nationale Forskningscenter for Velfærd

- Socialstyrelsen
- Sundhedsstyrelsen
- Bygningsstyrelsen
- Arbejdsmarkedsstyrelsen
- Styrelsen for Slotte & Kulturejendomme
- DSB/Banedanmark
- Rigsrevisionen
- Kulturstyrelsen
- Det Centrale Handicapråd
- Institut for Menneskerettigheder
- Danske Handicaporganisationer

Redegørelsen optages i Folketingets Ombudsmands beretning for 2011 og offentliggøres på Folketingets Ombudsmands hjemmeside, www.ombudsmanden.dk.

København, den 10-08-2012

Jørgen Steen Sørensen